

2018 йил — Фаол тадбиркорлик, инновацион фоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили

HURRIYAT

O'zingni angla!

Mustaqil gazeta

2018-yil 5-yanvar, juma * № 1 (1064) * 1996-yil dekabrda chiqarib boshlagan * Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz * www.hurriyat.uz

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

2018 йилда расмий саналарни нишонлаш даврида қўшимча ишланмайдиган кунларни белгилаш ва дам олиш кунларини кўчириш тўғрисида

2018 йилда фуқароларнинг расмий саналарни нишонлаш даврида тўлиқ дам олиши учун қўшимча шарт-шароитлар яратиш ва дам олиш, байрам кунларидан оқилона фойдаланиши, шунингдек, ички туризмни янада ривожлантириш мақсадида:

1. 2018 йилда куйидаги қўшимча дам олиш кунлари белгилансин: 2 январь — сешанба; 20 март — сешанба; 31 август — жума.
2. 2018 йилда куйидаги дам олиш кунлари кўчирилсин: 6 январь — шанба 3 январь — чоршанбага; 17 март — шанба 19 март — душанбага; 24 март — шанба 22 март — пайшанбага; 25 август — шанба 23 август — пайшанбага; 26 август — якшанба 24 август — жумага; 8 сентябрь — шанба 3 сентябрь — душанбага; 15 сентябрь — шанба 4 сентябрь — сешанбага; 29 декабрь — шанба 31 декабрь — душанбага.
3. Белгилаб қўйилсинки:

бюджет ташкилотларида қўшимча дам олиш кунлари ҳар йилги меҳнат таътилининг давомийлигини уч иш кунига қисқартириш ҳисобига қoplanadi, ҳар йилги меҳнат таътили даврида сақланмайдиган ўртача ойлик иш ҳақи миқдорини ҳисоблашда меҳнат таътилининг амалдаги давомийлиги ҳисобга олинади, унга ушбу фармоннинг 1-бандига мувофиқ белгиланган қўшимча дам олиш кунлари қўшилади;

бюджет ташкилоти ҳисобланмаган ташкилотларда ушбу фармоннинг 1-бандига мувофиқ қўшимча дам олиш кунлари меҳнат таътилига қўшимча бошқа кунлар билан бир қаторда ташкилотнинг молиявий имкониятларидан келиб чиққан ҳолда, меҳнат шартномалари ёки иш бевури томонидан қасаба уюшма кўмитаси билан келишиб қабул қилинадиган бошқа ички ҳужжатларда белгиланади;

4. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги (А.Хайтов):

Ўзбекистон Республикаси Қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши (Қ.Рафиқов), Ўзбекистон Республикаси Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси (А.Абдуҳакимов), Молия вазирлиги (Ж.Кўчқоров) ва Иқтисодиёт вазирлиги (Б.Ҳўжаев) билан биргаликда ходимларнинг дам олиш ва байрам кунларидан оқилона фойдаланишини таъминлашни инобатга олган ҳолда келгуси календарь йили учун қўшимча дам олиш кунларини белгилаш ва дам олиш кунларини кўчириш тўғрисида ҳар йили 15 октябрдан кечикмасдан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига тақлифлар киритсин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги (Ж.Кўчқоров) билан биргаликда Қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши (Қ.Рафиқов) билан келишган ҳолда ушбу фармон қондаларини ҳисобга олиб, йиллик меҳнат таътили пайтида сақлаб қолинмайдиган ўртача иш ҳақи миқдорини аниқлаш бўйича йуриқномани бир ой муддатда белгиланган тартибда тасдиқласин;

ҳар йили 15 ноябрдан келгуси календарь йил учун иш вақти календарини ўрнатилган тартибда ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

5. Ўзбекистон Республикаси Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси (А.Абдуҳакимов) Ўзбекистон ёшлар иттифоқи (Қ.Қуронбоев), Қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши (Қ.Рафиқов), «Ўзбекистон ҳаво йўллари» МАК (У.Розуқуллов) ва «Ўзбекистон темир йўллари» АЖ (А.Шукуров), Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда дам олиш байрам кунларининг узайтирилишини ҳисобга олган ҳолда, республика аҳолиси учун ички туризм ва фаол дам олиш йўналишларини, транспорт ва меҳмонхона хизматлари учун чегирмалар берилишини ҳамда акциялар ўтказилишини ташкил этсин.

6. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари:

аҳолининг узайтирилган байрам (дам олиш) кунларида мароқли ва фойдали дам олишини ташкил этиш бўйича тизимли чоралар кўрсинлар;

Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси (А.Абдуҳакимов) ва Миллий телерадиокомпания (А.Хўжаев) билан биргаликда байрам кунлари ўтказиладиган тадбирлар тўғрисида аҳолини кенг хабардор қилишни таъминласин.

7. Ўзбекистон Қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши (Қ.Рафиқов): меҳнат жамоалари ўртасида ушбу фармоннинг мақсади, мазмун-моҳияти тўғрисида тушунтириш ишларини ташкил этиш; узайтирилган байрам кунларида ходимлар ва уларнинг оила аъзоларининг мароқли дам олишини таъминлаш юзасидан қасаба уюшмалари ташкилотларининг ишлари фаоллаштириш тавсия этилсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги (А.Хайтов) Адлия вазирлиги (Р.Давлетов) билан биргаликда қонунчиликка ушбу фармондан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида икки ой муддатда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига тақлифлар киритсин.

9. Ушбу Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси бандлик ва меҳнат муносабатлари вазири А.А.Хайтов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.МИРЗИЁЕВ Тошкент шаҳри, 2017 йил 28 декабрь

Ватан ҳимояси – муқаддас бурч

“БИР МУДДАТ ЎЗИМНИ ҲАРБИЙЛАРДЕК ҲИС ЭТДИМ”

Қарши шаҳридаги Миллий ҳавфсизлик хизмати Чегара қўшинларига қарашли ҳарбий қисм томонидан Қуролли Кучларимиз ташкил этилганининг 26 йиллиги ҳамда 14 январь – Ватан ҳимоячилари кун муносабати билан “Миллий армиямиз – ёшларнинг мардлик, матонат ва жасорат мактабидир” шиори остида ҳарбий ватанпарварлик фестивали ташкил этилди.

Қарши банк коллежида ҳарбий хизматчилар ва коллеж ўқувчилари иштирокида ўтказилган фестивалда Миллий ҳавфсизлик хизмати чегара қўшинлари ҳарбий хизматчилари томонидан ҳарбий қисмлардаги давлат чегарасини қўриқлашда фойдаланиладиган ҳарбий техникалар, қурол-яроғ ва воситалар кўргазмаси ҳамда чегара нарийлари хизмати, чегара бузувчини ушлашда чегарачиларнинг ҳарақати, махсус қидирув разведка взводди ҳарбий хизматчиларининг қўл

жанги ва хизмат итининг қидирув олиб бориши тадбир иштирокчиларида катта таассурот қолдирди. — Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 7 декабрдаги фармойиши ижроси доирасида ташкил этилаётган тадбирлардан қўзғалган мақсад, МХХ чегара қўшинларининг давлатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашдаги ролини хал-

ЎзА олган суратлар

ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ЎЗГАРИШЛАР

жаҳон оммавий ахборот воситалари нигоҳида

Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар жаҳон оммавий ахборот воситалари нигоҳида бўлиб турибди. Мазкур ислохотлар натижалари ва келгусидаги устувор йўналишлар баён этилган Олий Мажлисга Мурожаатнома ҳам бутун дунё жамоатчилигида катта қизиқиш уйғотди.

«The New York Times» нашри (АҚШ):

Ўзбекистон ўз эшикларини очмоқда. Ўзбекистон Президентини Шавкат Мирзиёев иқтисодиётни ислох этишни бошлаган.

Жаҳон банки Ўзбекистонни бизнес юритиш шароитларини сезиларли даражада энгиллаштирган ўнла давлат қаторига киритди. Корхоналарни рўйхатдан ўтказиш, қурилишга руҳсат олиш, миноритар инвесторларни ҳимоя қилиш, солиққа тортиш ва электр таъминоти тизимига улаш соҳаларида тизимли ишлар амалга оширилди.

Жаҳон банкининг бизнес юритиш шароитларининг қулайлигига баҳо берадиган

Doing Business рейтингига Ўзбекистон 190 мамлакат ичида 74-ўринни эгаллаб, Хитой ва Украинани ортда қолдирди.

«Bloomberg» агентлиги (АҚШ):

Ислохот ҳукуматнинг хорижий инвестиция жалб қилишга қатъий азму шижоатини ифода этади, деб таъкидлайди Лондондаги «Chatham House» таҳлил марказининг «Россия ва Евроосиё» дастури ходими Кейт Маллинсон. Кейинги йилгирма йилда Ўзбекистонда валюта конвертацияси хорижий сармоядорлар учун энг муаммоли масалалардан бўлиб турган эди.

Унинг сўзларига кўра, яқин истикболда валюта ти-

зимини либераллаштириш иқтисодиёт учун айрим муаммолар туғдириши, жумладан, инфляция ошишига олиб келиши мумкин, лекин гиперинфляцияга сабаб бўлмайди. Ижобий жиҳат шуки, молиявий борада давлат бошқаруви камайдиган ва хусусий сектор ривож учун янги имкониятлар очилади.

Москвадаги «Macro Advisory» компанияси ходими Крис Вифер «32 миллион аҳоли яшайдиган ва ташқи дунё учун 100 йил давомида ёпиқ бўлган Ўзбекистон салмоқли сармоявий салохиятга эга кам сонли инвестиция объектларидан» эканини қайд қилади. «Бу Ўзбекистоннинг инвесторлар назарига тушишини таъминлади. Аввалги валюта сиёсати сармоядорлар учун жуда қаттиқ ва ўта ношаффоф эди, шу боис ҳам мамлакатга инвестиция кам кирарди».

Газета ўқишдан узоқни кўра олмайди!

Ўқинг, баҳра олинг ва уни дўстларингизга ҳам ҳадя этинг. Бундан ташқари, «Hurriyat» да чоп этилган материаллар билан www.hurriyat.uz сайти орқали ҳам танишишингиз мумкин.

«HURRIYAT» ГАЗЕТАСИ СИЗНИНГ ДОИМИЙ ҲАМОҲИНГИЗ БЎЛИШИГА ИШОНАМИЗ!

Янги ҳаёт насимллари

МУНОСАБАТ

Инсон ҳаёл, орзу ва гўзаллик билан тирик-дир. Инсонийлик мақоми билан улугвор. Бу улугворлик нафс дардида югуриб юрганларни бир нафас тўхтатиб, дунёга нимага келгани, ўзидан эзгу излар қолдириши ва кимгадир кераклигини ҳис қилиб яшашга ўргатади. Ибн Сино бобомиз ҳам "Тан риёзатида кўпроқ руҳ риёзати лозимдир. Мард киши ўзини риёзат ва адаб билан кўрсатсин, инсон ва ҳайвон орасидаги фарқ яхши ахлоқ касб қилмоқдадир", дейдилар. Адабиёт ички кечинмаларимиздан тортиб, ҳаракатларимизга ойнадек кўрсатиб турадиган, яхши-ёмон, ҳалол-ҳаром, савоб ва гуноҳ ўртасидаги фарқни билишга, дунё ва охираат ҳақида ўйлашга ундайдиган фандир. Ҳар қандай одамни инсофга келтиради, зарарли одатлардан сақлайди, яхши хулқ ва адаб соҳибига айлантиради.

Базан ён-атрофимизда содир бўлаётган кескин воқеаларни кузатиб, "Табиатнинг жавҳари бўлган одамзод нималар қилапти? Бундай хунрезликлардан уни ким тўхтатади, у кўпроқ нимага қўлоқ солади? Шундай замонавий технологиялар ривожланган бир даврда тараққиёт йўлини танилашга нима халақит беришти? Дунёда тинчлик, осойишталик ҳукмрон бўлса, тинчликсевар одамлар учун бу яхши эмасми? Одамлар, мамлакатлар ўртасидаги тотувликка раҳна солаётганларни ким тартибга келтиради, мангу ҳаёт ҳақида қачон ўйлайди?" деган мулоҳазалар борасан, киши. Албатта, янги ҳаёт куришга интилган, эртасига ишонган халқимизнинг руҳиятига бундай ёвузликлар ҳеч қачон таъсир кўрсатолмайди. Чунки миллатимиз шаъну шавкати, салоҳияти, қадриятлари, обрў-эътибори, гурурини ҳимоя қилиш учун қалбларимиз оёққа турган. Жаҳон халқлари билан илмий, маданий алоқаларни тиклаш, неча минг йиллик маънавий меросимизни дунёга тарғиб қилиш, халқор микёсда ижодий ҳамкорликни кучайтиришни олдимизга олжаноб мақсад қилиб қўйганмиз. Зеро, бунга арзийдиган буюк аждоқларимиз, тарихимиз, адабиётимиз бор.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев давлат таширифи билан қўшни давлатларга борганларида, миллатлар ўртасидаги узро тинчлик-тотувликни мустаҳкамлаб, мамлакатимизни Марказий Осиёдаги йирик саноат ва маданият марказларидан бирига айландиришни алоҳида таъкидлади. Албатта, ҳар бир давлатнинг ўсиш, ўзгариши атрофдаги қўшни юрتلарнинг ҳайрихоҳлиги, тинчлиги, фаровонлигига боғлиқ. Ижодкорлар нафақат ўз миллатнинг кўзгуси, балки маърифат элчилари сифатида элларни бир-бирига бирлаштирган, маънавий жасоратга, фидойиликка ундаган. Бугун давлатимиз томонидан қалам аҳлига юксак эҳтиром кўрсатилаётганининг боиси ҳам шунда. Адабиётимизга берилётган бундай эътибор одамларни шахсий манфаатлардан устун яшашга ундаши, Ватанимиз довуруғини сарҳадлар оша ёйиши, ҳар қандай қийинчиликларга қарамасдан, келажакни мардонавор қарши олишга ёрдам бериши керак. Чунки ҳаммамиз бахтли яшашга ҳақлимиз. Шунча қонун-қарорлар, расм-русумлар, бутун бир тарих, илм-фан, маърифатнинг барча-барчаси шу эзгу мақсадларга қаратилган. Соғлом фикр бор жойда, адолат устун бўлади. Маърифат бор жойда, бизни ҳеч қандай қийинчиликлар енголмайди, ахлоқий қондалар бузилмаган жойда, инсонийлик шаъни юксалади.

Давлатимиз раҳбари мамлакатимиз тарихида биринчи марта Олий Мажлисига тақдим этган Мурожаатномасида ҳамдўстлик давлатлари билан дўстона алоқаларни тиклаш билан бирга, ўзимиз ҳам жаҳондаги энг илгор мамлакатлар қаторига чиқиб олишимиз, бунинг учун барча имкониятларни ишга солишимиз, улардан оқилона фойдаланишимиз, яшаш тарзимизни бутунлай янгиллашимизнинг асосий мезонларини кўрсатиб бергани айни мудоао бўлди. Негаки, бутунги одам ҳар қандай масофани енгиб, ўз хонасида ўтириб ҳам ўзга юрталар бўлаётган воқеаларни кузатиб бориш имкониятига эга. Бу жараён шунчалар тезлашиб кетдики, инсон бошқаларнинг бахти ва саодати учун ўзини қурбон қилишга бориб. Агар ҳар ким ўз Ватани ва тақдири учун жон қийнатганда, қанчалар-қанча давлатлар ҳозиргача гуллаб-яшнаб кетган бўларди. Жамиятимиз ва одамлар ҳаётини фақат маърифат билан ўзгартириш, мислсиз ихтиролар билан янгиллашни олдимизга мақсад қилиб қўйганимиз бошқаларга ҳам ибратдир. У кишлоқ ҳўжаллиги, саноат, қурилиш, таълим, маданият соҳаси бўладими, бундан қатъий назар, илм-маърифатсиз бирор муваффақиятга эришиб бўлмаганини ҳамма ташуниб етмоқда. Лоқайдлик, фикрсузлик, маънавий қашшоқлик, ялқовлик, ишсизликка қарши курашни илм олишдан, отабобларимиздан қолган тарбия усулларидан бошлаётганимизнинг ўзи энг катта ютуғимиздир.

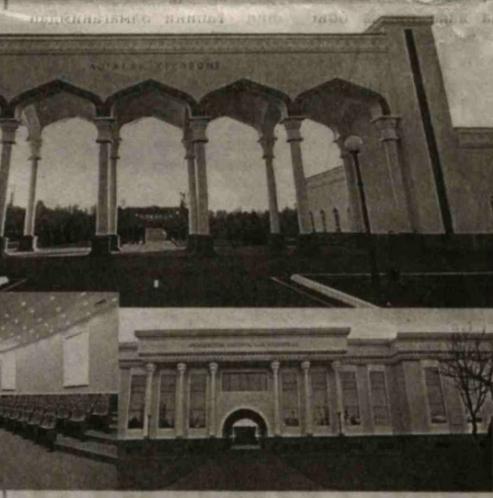
Яшириб нима қилдик, яқин-яқингача китоб ўқимаслик оддий ҳолга айланиб улгурганди. Бу ўзининг "ғаройиб" меваларини беришти. Узоқни кўра олмайдиган, топганини ўз чўнтагига уриб, нафисдан бошқа нарсани ўйламайдиган ёки қўлидан бирор иш келмайдиган, бошқаларга тобе бўлишга ўрганиб қолганларни тўри ҳаётга йўналтиришнинг ўзи бўлмаяпти. Президентимиз мазкур Мурожаатномасида бундан қутулишнинг бирдан-бир йўли маданий, илмий, адабий муҳитни жонлантириш, ҳар бир соҳага янги-янги қараш, мушоҳада юритиш, илмий изланишларга қай даражада шараф эриштиб беришимизга боғлиқлигини кўрсатиб бергани халқимизга ҳам маъқул келди. Чиндан бугун бизга онги, дунёқароши бутунлай янги, соғлом фикрга эга, касб маҳорати кўра дунёнинг истаган мамлакатига билан беллаша оладиган, жаҳон микёсда фикрлайдиган ишчи-мухассислар керак. Хўш, уларни ким тарбиялайди? Адабиёт бу — адаб, яъни тарбиянинг энг таъсирчан воситасидир. Ижодкорлар ҳаётда ҳамма нарсалардан маърифатни устун билди, уларнинг фикри-зиҳри яратиб заъқи билан машғул. Уларнинг оддий ҳаётий кузатувлари ҳам кўп нар-

саларни ўзгартиришга қодир. Шу қисқа фурсатда, илм-фан, санъат ва адабиёт соҳаларида сиққилдан хизмат қилаётган ижодкорларни қўллаб-қувватлаш, уларни уй-жой билан таъминлаш, ижтимоий ва тиббий шароитларини яхшилаш, гонорарлар миқдорини ошириш, ёш истеъод эгаларининг салоҳиятини юзага чиқариш учун давлатимиз томонидан бир қанча қарорлар қабул қилингани маънавий ҳаётимизда улкан воқеа бўлди.

Тошкент шаҳридаги Миллий бoғ ҳудудида муҳташам Адиблар хиёбони, Ёзувчилар уюшмасининг янги биноси, Қорақалпоғистонда ва бир қатор вилоятларимизда улуғ адибларимизнинг номлари билан аталган ижод мактаблари барпо этилгани ҳам Мурожаатномадаги эзгу мақсадларга узвий боғлиқдир. Ҳамид Олимжон, Зулфия, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Муҳаммад Юсуф, Ибройим Юсупов номдаги табаррук мактаблар ўзига хос ижод майдонига айланиб бормоқда. Ҳали бу мактабларда тахсил олаётган йигит-қизлар орасидан энг сара асарларимизни бошқа тилларга таржима қиладиган, илмий тадқиқ еттидиган, маънавийтимиз тараққиётига ўз ҳиссасини қўшадиган олимлар, таржимонлар, ижодкорлар етишиб чиқади.

Давлатимиз раҳбари Миллий бoғ ҳудудидаги Ёзувчилар уюшмасининг янги биносига таширифи чоғида ҳам соғлом ижодий муҳит қарор топиши учун бу бино қурилгани, ижод бўлиши энг ёмон бўшлиқ экани, буни мазмунмаъно билан тўлдириб ижодкорларнинг муқаддас вази-фаси эканини айтгани барча қалам аҳлининг қўнглини кўтариб, янги ижодий асарлар яратишга илҳомлантирди. Юртбошимизнинг қунончилик билан айтган яна бир гапи қалбимизда муҳрланиб қолди: «Мен бу бинони нима учун қурдим... Менга муҳит керак. Менинг юрагимда армоним бор. Армон қон билан ёзилади. Йигирма беш йил ичида қайси ижодкорга шарт-шароит қилиб бердик? Худо ҳар кимга ҳам илҳом бермайди, ахир. Ижодни авайлаган давлат ҳеч қачон кам бўлмайди...».

Ҳа, жамиятни уйғотадиган, миллат руҳини кўтарадиган, виждонимизни ҳаракатга келтирадиган куч бадий сўз туйғусидир. Афсуски, кейинги пайтда юксак инсонпарварлик ғоялари билан суғорилган маънавий бойликларимиз ўзимиз билмаган ҳолда хира тортиб қолди ёки биқик бир муҳитда бир ёқлама ўрганилиб келинди. Янги давр талаби билан ноёб ва мўътабар қўлёзмаларимизни мукамал ўрганиш учун адабий аъёнларимизнинг тиклангани маънавий ҳаётимиз юксалишига янги қадам бўлди. Адиблар хиёбонидаги адабий ёдгорликларнинг салобати йилдан-йилга чуқур маъно ва мазмун касб этганини янги ҳаёт қуришимизда маъқ бўлиб турибди. Биргина, ҳазрат Навоийни олайлик, неча йиллардан бери ўқиб келинаётган ижодий меросидан ҳали қанча авлодлар баҳраманд бўлади. Мутафаккир шоиримиз хайри ишларнинг ҳам бунёдкори бўлгани аздан яратишга интилган халқ эканимизни кўрсатади. Ёки Абдулла Қаҳҳор, Ойбек додла асарлари орқали ҳам кела-

жакка назар ташлаб, қандай бўлишини тасаввур қилиш қийин эмас. Шарқ маданияти ривожига ўз ҳиссасини қўшган маърифатпарвар болаларимизнинг хоки пойлари теккан жойлар муаззам қадамжоларга айлантирилаётгани Мурожаатномадаги мақсад ва вазифаларни амалга оширишда бизга куч ато этади. Сурхондарёдаги Имом ат-Термизий мақбараси, Қашқадарёда Абу муин Насафийнинг пок номларини тиклангани ва Ватанимизнинг бошқа вилоятларидаги улуғ боболаримизнинг ижодий меросини юзага чиқариш учун қилинаётган саъй-ҳаракатлар замирида улуғ аждоқларимизга муносиб ворис бўлоқлик, келажак авлодга адабий меросимиз қандай бўлса, шундайлигича етказиш шарафи ётибди. Ахир, бу ўлмас ёдгорликлар халқимизнинг Ватанимиз бўй-бастини дунёга кўрсатадиган гувоҳномасидир.

Давлатимиз раҳбари мазкур Мурожаатномада таъкидлаганидек, 2018 йил бу учун осон бўлмайди, халқимиз таъбири билан айтганда, сув келса симириб, тош келса кемириб бўлса ҳам танилаган йўлимиздан қайтмаслигимиз шарт. Нега деганда, бу ҳаётда ҳамма нарса ўз-ўзидан бўлмайди. Узимиз ҳаракат қилмасак, ҳеч ким бизга бегараз ёрдам бермайди. Фақат меҳнат, меҳнат ва яна меҳнат қилишимиз керак. Адабиёт бу йўлда эзгу сўзи билан халқимиз кучига-куч, ғайратига-ғайрат қўшади, дилидаги гапларни дадил кўтариб, ҳаётнинг янги-янги муаммоларини ҳал қилишда камарбаста бўлади. Қалбларни меҳр-шафқатга тўлдириб, инсонийликка пугур етказадиган ҳар қандай иллатлардан фориғ бўлишга ундайди.

Ҳаёт гилдирагини ақл-идроқ, ҳис-ҳаяжон билан айлан-тиришнинг вақти келди. Тўғри, ҳозир жамиятимизда қуриш, яратиш ва яшнатиш авжи паллада. Лекин онгни қайта қуриш бундан ҳам муҳимроқ эканини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди. Хўш, келажакимизни белгилаб берадиган янги ғояларни бизга ким беради? Шубҳасиз, китоб, билим ва истеъод! Ватанимизнинг чекка-чекка қишлоқларидан ёш истеъодларни излаш, тарбиялаш ва уларни қўллаб-қувватлаш борасидаги эзгу ишлар ҳам ҳар қанча эътирофга лойиқ. Агар маънавий ожизликлар баргараф этилса, иқтисодий қийинчиликлар ҳам ўзи-ўзидан ҳал бўлади. Адабиётимизнинг ривожланидиган даври энди бошланди. Халқимизнинг мустаҳкам иродаси, эрки, орзу-ниятлари бизга битмас-тутанмас илҳом манбаидир.

Адиба УМИРОВА,
«Hurriyat» муҳбири

ФАОЛИЯТ

Интернет тармоғи ва ОАВ орқали ёшлар онгига салбий таъсир кўрсатувчи зарарли ахборотлардан уларни ҳимоя қилиш, мафкуравий таҳдидларнинг олдини олиш, ёшлар учун соғлом ахборот муҳитини яратиш мақсадида ўтган йилда Ўзбекистон Республикасининг "Болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қонуни қабул қилинган эди.

БОЛАНГИЗНИ НОХУШ АХБОРОТЛАРДАН АСРАНГ

2008 йилда қабул қилинган "Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида"ги қонуннинг 16-моддасида боланинг ахборот олиш ҳуқуқи кафолатлари белгиланган, яъни шафқатсизлик, зуравонлик ва болаларга зарарли таъсир кўрсатувчи бошқа ахборотни акс эттирувчи адабиётлар тарқатилиши, фильмлар намойиш этилишини тақиқловчи меъерлар назарда тутилган.

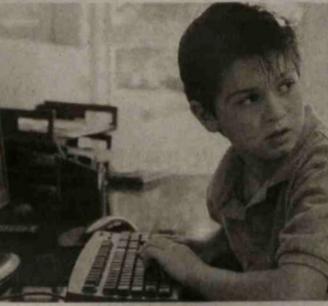
Шу ўринда савол туғилади. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида ва "Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида"ги, "Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида"ги ва бошқа бир қанча қонуналарда аҳолининг, хусусан, ёшларнинг ўзи истаган ахборотни излаш, олиш ва уни тарқатиш ҳуқуқи белгиланган бўлса, бу қонун билан уларнинг ахборот олиш ҳуқуқи ва эркинликлари чекланидими?

Айтиш мумкинки, мазкур ҳужжатларда ахборотга доир ҳуқуқларнинг чекланишига оид масала йўқ. Соҳага оид қонунларимизнинг барчаси келажакимиз эгалари бўлиши болаларнинг соғлиғини муҳофаза этишга қаратилган. Жумладан, янги қабул қилинган "Болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қонунда болаларнинг соғлиғига ахборот орқали етиши мумкин бўлган зарарларнинг олдини олиш мақсад қилинган. Шунингдек, болалар онгига ғайриқонуний ахборот руҳий таъсир кўрсатилишининг, уларга ҳийла ишлатилишининг, уларни ғайриижтимоий ҳаракатларга ундовчи ахборот маҳсулотлари тарқатилишининг олдини олиш, ушбу соҳадаги ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш назарда тутилди.

Бинобарин, қонуннинг 3-моддасида унинг амал қилиши илмий, илмий-техникавий, статистик ахборотни ўз ичига олган ёки жамият учун тарихий, бадий ёхуд ўзгача маданий қимматга эга бўлган ахборот маҳсулотининг айланishi соҳасидаги муносабатларга татбиқ этилмаслиги аниқ белгилаб қўйилганини кўришимиз мумкин.

Болаларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотлар тақдим этиш ва (ёки) тарқатиш, шу жумладан, уни сотиш (шу жумладан, обуна бўйича тарқатиш), ижарага, прокатга бериш, ахборот-кутубхона муассасалари фондларидан тарқатиш, бериш, оммавий намойиш қилиш, оммавий ижро этиш (шу жумладан, эфир ёки кабель узатуви, томошабоп тадбирлар воситасида), телекоммуникация тармоқларига, шунингдек, интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштириш орқали тарқатилиши мумкин.

Шундай экан, қандай ахборотлар болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборот ҳисобланади? Болалар ўртасида тарқатилиши ушбу Қонунга мувофиқ тақиқланган ёки чекланган ахборот маҳсулотлари ҳисобланади. Янада аниқлик киритадиган бўлса: Қонуннинг 16-моддасида болаларга зарар етказувчи ахборот турлари таърифланган. Болаларни ўз ҳаёти ва саломатлигига хавф соладиган хатти-ҳаракатларни содир этишга ундайдиган, уларда наркотик воситалар, алкоғолли ва тамаки маҳсулотларини истеъмол қилиш, кимор ўйинларида иштирок этиш истагини пайдо қиладиган ахборот тарқатилиши тўлиқ ман этилган.

Оилавий кадрятларни инкор этадиган, турли ноқонуний хатти-ҳаракатлар, шафқатсизлик, жисмоний ва руҳий зуравонлик, жамиятга қарши бошқа хатти-ҳаракатларни оқлайдиган ахборот тарқатилиши тақиқланган. Хўш, бу ахборотларнинг қаерларда тарқатилиши йўл қўйилмайди?

Қонуннинг 19-моддасида жамоат жойларида болаларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотни ўз ичига олган босма маҳсулот тарихида, масалан, журнал, китоб, альбом қаблиларни фақат ёпиқ ўрамларда тарқатишга руҳсат берилди. Худди шундай характердаги ахборотни ўз ичига олган маҳсулотни эса болалар учун мўлжалланган таълим, тиббиёт, санаторий-курорт, жисмоний тарбия-спорт муассасаларида, маданият, дам олиш ва соғломлаштириш ташкилотларида тарқатилишига умуман йўл қўйилмайди. Агар томошабоп йиғинларда бу каби зарар етказувчи ахборот маҳсулотлари мавжуд бўладиган бўлса, болаларнинг иштирок этишига йўл қўйилмаслиги ёки қатнашчилар чекланиши ҳақида эълон қилинади.

Қонунда болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилишнинг амалга оширувчи органлар ва ташкилотлар тизими келтириб ўтилган. Унга қўра: Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги; Вояга етмаганлар ишлари бўйича республика идоралари раёони комиссияси ҳамда худди шу йўналишдаги Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар, туманлар (шаҳарлар) идоралари раёони комиссиялари; Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари; Таълимни давлат томонидан бошқариш органлари ва таълим муассасалари; Давлат соғлиғини сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасалари.

Булар қаторида фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлар, оммавий ахборот воситалари ҳам ушбу жараёнда фаол иштирок этиши белгилаб қўйилган. Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, қонунда Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги болаларни уларнинг соғлиғига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органи этиб белгиланган.

Мазкур ваколатли орган ахборот маҳсулотининг ёшга оид таснифини амалга оширишига зарар етказувчи ахборотдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қонун, энг аввало, ота-оналарга фарзандларини тарбиялаш, уларни зарарли ахборотлардан муҳофаза қилиш, бунинг ҳуқуқий механизмларини жорий этиш, болаларнинг жисмоний, маънавий ва ахборот хавфсизлигининг қонуний белгиланган кафолатлари комплексини яратишни назарда тутиши билан ниҳоятда аҳамиятли.

Келгусида ушбу талабларни бажариш нафақат келажакимиз эгаларини зарарли ахборотлардан ҳимоя қилиш, балки ҳар биримизнинг фуқаролик позициямизни фаол намойн этишга имкон яратади. Зеро, фарзандларимиз қалбини ёвузликлардан асрай олсак, миллатимиз келажакдан хотиржам бўлишимиз мумкин.

Ободбой ҚИЛИЧБОЕВ,
Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг бош мутахассиси

ТААССУРОТ

Тарих ҳеч қачон ёш мустақил давлатлар учун раҳми, шафқатли бўлмаган. Ҳар бир мустақил давлатни тарих оғир ва машаққатли синовлардан ўтказди. Мана шу имтиҳонларга бардош бера олган, ўз суверинетити йўлидаги довларни забот эта олган халқгина кейинги марраларни эгаллаши, порлоқ келажагини бунёд этиши мумкин...

АЙТМОҚ УЧУН
ТАЪСИРЧАН СЎЗ
БЎЛМОҒИ КЕРАК

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлиса Мурожаатномаси, шак-шубҳасиз, тарихимиз, тарқиёт йўлимизга катта бурилиш учун замин яратди. Зеро, бугун бу Мурожаатнома ҳар бир ўзбекининг, ўзбекистонликни янгича муносабат, янгича фикрлаш, ҳар бир соҳага инновацион ёндашув, янада жиҳлашиб, МУҚАДДАС ЗАМИНИМИЗ, келажак авлод учун чин дилдан меҳнат қилишга, фидойиликка ундамоқда. Бугунги мураккаб замонда аслида бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Президентимиз ўз мурожаатномасида келтирганидек, "...сув келса симириб, тош келса кемириб бўлса ҳам, танлаван йўлимиздан қайтмаслигимиз шарт".

Юртбошимиз белгилаб берган мана шу улкан ислохотлар йўлида биз — оммавий ахборот воситалари ходимлари, ноширларнинг позициямиз қандай бўлиши керак? Энг аввало, назаримизда, мурожаатномадаги ҳар бир матлаб, мудиони фуқароларимизнинг қалбидан ўрин олиши, дастуриламалга айланиши учун мутасил, изчиллик билан ишлашимиз лозим. Президентимиз ҳаётимиздаги барча камчиликлар, иллатларнинг сабабларини аниқ кўрсатиб берди. Ушбу иллатларнинг илдизига болта уриш, таг-томридан суғуриб олиш журналистлардан катта кураш талаб қилади. Бунинг учун қуролимиз — сўзимиз салмоқли, таъсирчан бўлмоғи керак.

"Хуррият" газетасида чоп этилган мақолаларимиздан бирининг сарлавҳаси "Биз айтмасак, ким айтади?" эди. Бу сарлавҳани қўйишдан мақсад биз — ОАВ вакиллари Президентимизга ислохотларни амалга ошириш учун ёрдам бериш бурчимиз эканлигини таъкидлаш эди. Чунки кенг омма билан мулоқотда бўлиш, уларнинг муддаоларининг ечимини топишга елкадош бўлиш, камчилик, тўсиқларни фож этиш, жамиятдаги соғлом маънавий муҳитни яратиб кетиш шарафли иш бизнинг бирдан-бир вазирамиз-ку! Афсуски, бу вазирамиз, халқимиз, Ватанимиз олдидаги бурчин адо этиш учун соҳамизда ҳали чинакам профессионализм етишмапти. Аксарият газета ва журналлар саҳифалари мантисиз, мақсад-муддаосиз, бошқа мамлакатлар домендаги интернетлари материаллари билан зўрма-зўраки тўлдирляпти. Бундай иш тамойили, айниқса, бир қатор нодавлат оммавий ахборот воситаларига хос бўлиб қолмоқда. Маҳаллий нашрларнинг савияси, матбаа сифатини яхшилаш долзарб вазира бўлиб қолмоқда. Уларнинг қамрови анча тор. Айрим тўман нашрлари 500-700 нусхани ташкил этади. Тўман нашрларнинг электрон шакли интернет тармоғида ҳали ўз мавқени топмаган.

Умуман олганда, биз ҳали халқимизнинг дардига малҳам бўладиган, миллий манфаатларимизга хизмат қиладиган сўзимизни тўлақонли айтганимиз йўқ. Эски шаблонлардан қутилиб, журналистиканинг энг замонавий воситаси ҳисобланмиш интернет тармоғидан самарали фойдаланмаемиз. Президентимиз айнан мана шундай "бушлик"ни тўлдирши учун Журналистика ва оммавий коммуникациялар воситалари университетини ташкил этиш зарурлигини таъкидлади. Умид қилаемизки, бўлажак университетда замонавий оммавий коммуникация соҳасидаги илғор тажриба, назария ва амалиётнинг уйғунлигида ташкил этилган таълим жараёни ўз самарасини беради.

Шоҳқўр САЛИМОВ,
Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги
етакчи мутахассиси

РУҲИЯТ

ТАХРИРИЯТДАН:

Инсон манфаатлари — ҳар нарсадан устун. Жамиятимизда олиб борилаётган бузуғи ислохотлардан мақсад ҳам шу. Қолаверса, давлатимиз раҳбари кўпгина чиқишларида халқ ўз ҳаётини рози бўлиб яшаши лозимлигини таъкидлаб келмоқда. Дарҳақиқат, жамиятимизнинг ҳеч бир аъзоси эътибордан четда қолмаслиги керак. Кўйида имконияти чеklangан кишиларнинг дил сўзларини чоп этиш орқали мутаассадди ташкилотлар уларнинг муаммолари, тақлифларини кўриб чиқишларига умид боғлаймиз.

Зилолабону ХОЛИҚОВА:

— 3 декабрь — халқро ноғиронлар куни муносабати билан бир неча ҳамюртларимизни ижтимоий тармоқлар орқали виртуал суҳбатда чорладим. Нега виртуал дейсизми?! Сабаби, ҳамсуҳбатларимнинг аксарияти тақдирнинг турли зарбалари оқибатида буткул эпито олмайдиган бўлиб қолишган. Кимдир болалиқда, кимдир билаги кучга тўлган пайтда "узук сукунат" ичида қолган. Хусусан, ўзим ҳам 13 ёшимдан буён "овозсиз дунёда" яшашга кўникиб қолдим. Олдинлари ўзимни жуда ёлғиз ҳис қилардим. Мана, ахборот технологиялари ривожланган даврга келиб, бир неча йилдан бери дўстлар ортириш имкони пайдо бўлди. Айнан интернет воситасида биздек инсонларнинг ўзига ҳос "овози" ва ўрни пайдо бўлдики, виртуал мулоқотларда бошқалар билан тенг баҳс-мунозарага кириша оламиз. Бугунги суҳбатимиз ҳам шу зайдда ташкил топди.

Айни пайтда мамлакатимизда амалга оширилаётган ишлардан биз қабилярнинг ҳаммаси ҳам хабардор дея оламиз. Хўш нега беҳабар? Ким нимани назоратдан қочираяпти? Чекка кишлоқларда туғилиб ўсиб, шаҳарга келиб-кейтишда имконияти бўлмаётган ногирон инсонми, ё ногиронлар жамияти? Нега факат кимдир мурожаат қилсагина унга эътибор берилади?

Менинг ҳам ўз орзуларим, интилишларим, соғломлардан қолишмайдиған салохиятим бор, лекин кўзлаган мақсадларимни амалга ошириш учун жамият кўмагига муҳтожман. Ишсизлик соғлом инсонлар қаторида биз учун ҳам муаммо бўлиб қолмоқда. Кимларнингдир кўлига қараб яшамаслигимиз учун ишлашимиз мумкин бўлган соҳаларда иш ўринлари яратилса, кўпгина маалакамизни оширишда маслаҳатчи ва сурдопед таржимонлар ёлланса, деган ниятимиз бор. Янги йил биз кутган натижаларни беришидан умидворимиз. Китобхонлик бўйича қабул қилинган қарорлардан хабарим бор. Аммо, афсуски, қар-соқовлар тилини ўргатувчи китобга кўзим тушмаган.

Республика бўйлаб сурдо китоблари чоп этилса, мустақил ўрганишни истаганлар учун қулай имконият бўларди. Хуллас, жамиятда ўз ўрнимизни топишимиз учун бизни қўллаб-қувватлашларини кутиб қоламиз.

Ойсадаф ДЕҲҚОНОВА:

— Ёшим 31 да. Самарқанд вилояти Каттақўрғон тумани Шўр кишлоғида яшайман. Ойлада тўрт кишимиз. Отам 57 ёшда, ишсиз. Онам 56 ёш, нафақада. Синглим 21 ёш, у ҳам ишсиз. 16 ёшимда сурункали бронхит, ревматоид артрити, пневмония ва отит касалликлари оқибатида буткул эшитмай қолганман. Ушанда саккизинчи синфни тугатиш арафасида эдим. Эшитиш қобилятим пасайиб кетгач, мактабда ўқиниш давом эттиролмаганман. Болалигимдан кўзим хира қўради, махсус кўзойнак тақаман. Шу пайтгача ҳеч қандай нафақа олмаганман. Шукрки, яхши инсонларнинг кўмаги билан яқин қуварлардан (2017 йил 1 ноябрь) бошлаб, илк марта нафақа тайинланди (хали нафақани олмаганим учун миқдорини ҳам билмайман). Оилаимизнинг моддий аҳволи оғир. Бунинг устига газ йўқ, уйни иситиш жуда қийин. Тоғли хуудда яшаганимиз боис жуда совуқ, бундай шароит соғлимга тўғри келмайди, жуда қийналаман.

Президентимизга мурожаат қилиш имкони берилганда эди, Ўзбекистоннинг чекка қишлоқ хуудларида мен каби эътиборсиз қолиб кетган қар-соқовларга ҳам тўман ва шаҳар марказларида янги иш ўринлари яратилишини ва улар ётоқхоналар билан таъминлигини сўраган бўлардим. **(Тахририят изоҳи:** давлатимизнинг бугунги сиёсати, ислохотлар, хусусан, жойларда талаб даражасида ногиронларга яратиб берилаётган шарт-шароитлардан етарлилик хабардор бўлмагани боис бу сўзларни ёзаётган Ойсадаф синглимизни муҳтарам ўқувчиларимиз тўғри тушунадилар, деган умиддамиз). Канийди, мен ҳам ўзимга мос меҳнат фаолияти билан машғул бўлиб, умримни мазмунли

ўтказсам, жамият ривожига фойдам тегса, ўз иш ҳақим ва нафакам билан имтиёзли кредит олиб, барча шароити мавжуд намунали уй олсам, деган орзум бор...

Фарҳод ХОЛМУРОДОВ:

— Мен соғлом йигит эдим. Шу дард келдию, бирдан ҳаётим ўзгариб кетди. 2011 йил 1 сентябрь... Ҳеч эсимдан чикмайди шу сана. Ҳаммаси шу кундан бошланган...

Ўша пайтлар фирма раҳбари эдим, 16 нафар ишчим бор эди. "Бир ҳафта муолажа оламан, сизлар ҳам дам олинглар" деб ҳаммага жавоб бердим. Бундай ҳолатга тушишим, буткул эшитмай қолишим, етти уқлаб тушимга ҳам кирмаганиди. Бир йил ишни тўхтатиб, даволаниш билан банд бўлдим. Лекин, афсуски, муолажа олганим сайин эшитиш қобилятим пасайиб бораверди. Аввал ўзимиздаги касалхоналарда, кейин Самарқанд шаҳрида, ундан кейин эса Тошкентда даволандим. Менда пул етарли эди, шунинг учун раҳматли ота-онамнинг гапларига қулоқ солмай, ўз билганимдан қолмадим. Улар муолажани тўхтатишини исташарди. Ҳозир ота-онамнинг гапини олмаганимдан минг афсус қиламан. Секундан бор-бўдим тугаб битди. Соғлим ҳам йўқолди. Фирмани ёпиш ҳаракати тушим, мулкларимни сотдим. Фирма балансидаги энг охириги мулкка навбат келганда, аёлим қаршилик қилди. Кейин қарз олиб даволандим. Шифокорлардан наҳот чикмагач, табибларга ҳам кўриндим. Ҳаммаси "мен сизни даволайман" деб катта гапиршарди, ишонтиршарди, натижа эса кўринмасди. Тўғриси, ҳозир туш кўраётгандек япаяман. Тўғри ётсам, яна олдингидек бемалол эшитадигандекман. Афсуски, бу туш эмас. Менга қўйилган тахислар қар хил. Аввал бир қулоғим эшитмай қолди. Кейин яна даволанишни давом эттирдим. Орада қулоққа тақиладиган эшитиш мосламасини дорихонадан сотиб олиб, қўйиб қўрдим. Бемалол эшитдим, аммо ор қил-

дим, тақмадим. Даволаниб, яна олдингидек эшитадиган бўлишим учун ҳаракат қилдим. Минг афсуски, тескариси бўлди. Менинг бу ҳолга тушишимга чаласавод шифокорлар сабабчи бўлди. Биринчи 90 фоиз, иккинчиси 150 фоиз эшитмайди, деб қорозга чизмаси билан чикариб беришган. Охири-оқибат умуман эшитмай қолдим. Болаларим чо қолиши, қийналиши, мен эса ишсиз, ўзидан-ўзи кўрқадиган одамга айланиб қолдим. Иш бўйича қўп жойларга бордим. Каттақонларнинг кабинетига кирсам, "устимдан қулясанми" деб чикариб юборишарди. Нафақа ҳам тўланмади. Соғлимни тиклаш учун каттиқ ишладим. Ҳаракат қилган одамни Яратганининг ўзи қўллар экан. Хитойдан ишлаб чикариш ускуналарини олиб келтира бошладим, ишим юришди. Ҳозир учта заводим ишлаяпти, 65 нафар юртдошимизни иш билан таъминлаганман.

Бинафша ҚАЛАНДАРОВА:

— Бир неча йилдан бери Германияда оилам билан яшайман. Турмуш ўртоғим ҳуқуқ йўналишида, ўзим медиа ва коммуникация соҳасида илмий иш қиламан. Турли тилларга кизиқшим боис университетимизда бепул ташкил қилинган немис қар-соқовлар тилини ҳам бироз ўргандим. Қизғин, ўқитувчимизнинг ўзи ҳам ногирон. Буни кутмагандим. Лекин устозимиз Петер шунчалик вақим, ўзига ишонган, айни пайтда қувноқ бўлгани боис тезда тили топишди. У ахборот технологиялари билан "қуролланган", профессионал ўқитувчиларнинг биричи дарсданок намоён эди ва биз қар-соқовлар тилини анча-мунча «сўзлаша» оладиган бўлгандик. Петернинг қўлида бу курсни 3-даражагача, икки йил ўқидим. У билан биз иштирокчилар шунчалик иноклашиб кетдикки, ҳалигача алоқамиз. У орқали бошқа қар-соқов дўстлар топдим.

Шунақа пайтлар юртимизда ҳам шундай ижобий ишлар қилиниши зарурлиги ҳақида ўйга толаман. Ўзбекистонда ҳам қар-соқовлар тили фақатгина шу тоифага кирувчилар ёки мутахассисларга ўргатилмасдан, бу бўйича шундай одамларнинг яқинлари, дўстлари, умуман барча қишлоқларга очиб қўйган тили курслари ташкил қилиниши керак. Шунини ишонтириб айта оламанки, қар-соқовлар тили жуда-

Юртдошларимиз дил сўзларини тўглаб, тахририятга юборган Зилолабону ХОЛИҚОВАга тахририят ташаккур билдиради.

“БЕШ МИНГ КЎКИДАН БЕРСАНГИЗ, “ЁПДИ-ЁПДИ” ҚИЛАМАН...”

ТАМАГИРЛИК — КОРРУПЦИЯГА ОЛИБ КЕЛАДИ

Коррупция ва жиноятчилик муаммолари ҳар бир тузумнинг демократик ва бозор муносабатларига ўтишдек мураккаб жараёнларида юз беради. Бу иллат моҳиятан сиёсий, иқтисодий ва маданий тузилмаларни синдириб ташлашни ағлатилади. Айни пайтда барча давлатлар ўзини бундай оламнинг ҳалокатли таъсиридан ҳимоя қилишга интиломда. Гап ўғирлик, талон-торож, одам ўлдириш ва шахсга нисбатан зўравонлик қабиляр устидагина борайтгани йўқ. Жамиятда "хуфёна иқтисодиёт" деб аталмиш жиноий ҳаракатнинг мавжудлиги уюшган жиноятчиликни келтириб чиқараётир.

Авлат ҳокимияти тузилмаларининг турли бўғинлари ва турли даражалари вакиллари ҳам унинг йўлдан оздирувчи таъсирга тушиб қолиши мумкин. Унинг домига тушган амалдорлар эса фақат шахсий бойлик ортиришни қўзлаб иш тутади, ўзининг ва урув-аймоқларининг манфаатини давлат манфаатидан устун қўяди. Бу эса жамият ҳавфсизлиги ва барқарорлигига тўғридан-тўғри таҳдиддир.

Жиноятчилик ва коррупциянинг авж олиши давлатнинг конституциявий асосларини емиради, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларни жиддий

тарзда бузилишига олиб келади. Бу оламга кириб қолганлар орасида "қонунлар ва фармонларни қабул қилишдан мақсад уларни четлаб ўтишдир", деган мутлақо ярама қолида шаклланади. Оқибатда жамиятнинг маънавий-ахлоқий асосларига ҳам путур етиб, фуқароларнинг мавқени йўққа чиқаради.

Пул ҳокимиятга интилади, деган ибора бор. Бу пул жиноий йўл билан топилган бўлсаю, унинг эгалари ҳокимият тузилмаларига чиқиб олсалар, уни қандай усуллар билан бошқаришларини тасаввур қилиш қийин эмас...

Яшобод тўман электр тармоқлари қорхонаси раҳбари ўринбосари лавозимда ишлаб келган Ш.Қамоллов мансаб ваколатидан "унумли" фойдаланганлардан бири. У ушбу тўмандаги Жарқўрғон кўчаси 76-уйда жойлашган "GELIKON VEST" МЧЖга тегишли мехмонхонада текширув ўтказди. Жараёнда гўё қонунбузилиш ҳолатини аниқлаб, ўзи ишлаётган қорхонанинг ўчириш-ёқиб гуруҳини чақиради ва мехмонхонани тармоқдан узиб қўяди. Асосий мақсад эса МЧЖ ҳуқуқсуноси И.Ҳотамовни пора беришга ундаш эди. Хуллас, у мақсадига эришадиган, 50 миң сўмни олиб, сўнг жўнайди. Аммо "қахрамон"имиз бу билан қифояланмайди. Бундай манзиллар пул келиб-кейтиб турадиган жой, "соғин ситир"дай гап-ку, дея энди каттароқ режани ишга солади. Аввалги "операция"да ҳамкорлик қилган шериги Ш.Аҳме-

дов билан тил бириктириб, яна ўша мехмонхона томон йўл олишди. Улар И.Ҳотамов билан учрашиб, электр энергияси истеъмоли бўйича ўтказилган (асоссиз) текширув давомида аниқланган қонунбузилиш ҳолати юзасидан далолатнома расмийлаштирилиши ва 50 миллион сўмдан 150 миллион сўмгача жарима

қўлашини айтади. Агар беш миң АҚШ доллари берса, далолатномани расмийлаштирмаслиги мумкинлигини билдиради. Келишувга биноан жиноий шериклар МЧЖ ҳуқуқсуносидан уч миң АҚШ долларини олаётганда, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идора ходимлари томонидан қўлга олинди. Қаранги, аслида гў-

заллик салони раҳбари бўлган Шаҳбоз Аҳмедовни "удлабурон" Шерзод Қамоллов МХХ ходими дея таништирган ва мехмонхона ходимларини ҳақоратли сўзлар билан "сийлаган". Обру-эътибордан кўра, шахсий манфаатни устун қўйган бу қимсалар жиноят кодексининг тегишли моддалари билан жазога тортидлар. Афсуски, жамиятимизда мана шундай ўз мансабини сунистьёмол қиладиган, тамағирлик, алдов, дўқ-пўписа билан мўмай пул ундиришга уринадиганлар учраб турибди. Улар адолатли жазодан қўриқиб ёки қутулиб қолиш учун оммавий тартибсизликларни келтириб чиқаришга ҳам шай турадилар. Мамлакатимизда, шубҳасиз, жиноятчилик сабаб-

ларини аниқлаш, фож этиш, чоралар кўриш масаласи давлат томонидан каттиқ назоратга олинган. Айни пайтда мамлакат аҳолисини, айниқса, ёшларни ҳуқуқий тарбиялашни янги босқичга кўтариш зарур. Жамоатчилик фикрининг кучи, ОАВ эътибори қонун бузилиши билан боғлиқ ҳар қандай ҳатти-ҳаракатларга нисбатан барқарор қаршиликни шакллантиришга қаратилмоғи лозим. Қолаверса, бугунги шиддаткор бир даврда жиноятчилик ҳамда коррупцияга қарши муросасизлик ва умумий қоралаш муҳитини вужудга келтириш гўят муҳимдир.

Сарвар ҚАРИМОВ,
Жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар суди судьяси

ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ЎЗГАРИШЛАР

» ДИЛ СЎЗИ

2017 йил юртимиз тарихида ўзгача йил бўлди. Халқимиз Президент Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида янги бир даврга қадам қўйди. Албатта, бир инсон давлат тепасига келар экан, халқнинг унга баҳо бериши учун бир йил камдек кўринади. Бироқ мамлакатимизда шу ўтган бир йил ичида шундай ишлар амалга оширилдики, юртдошларимизнинг, аввало, эртанги кунга бўлган ишончлари мустаҳкамланди, мамлакатда ўзгача руҳ ҳукм сура бошлади. Бу айниқса, давлат идораларининг оддий халққа муносабатида, унинг дарду ташвишини эшитибгина қолмай, балки муаммоларини ҳал этишга киришгани, натижада жамиятда йғилиб қолган кўплаб ижтимоий, иқтисодий масалалар ўз ечимини топа бошлаганида кўринмоқда.

Шукрули кунлар шукронаси

Мен оддий бир оммавий ахборот воситаси ходими сифатида ўз соҳамда юз бераётган ўзгаришлар, янгиланишлар мисолида жамиятдаги эзгу эришлишларни кўриб-ҳис этиб турибман. Айниқса, Юртбошимиз ўз чиқишларида кўп бор матбуот ва ОАВ вакиллари журналироқ бўлишга, муаммоларни ёритишда очқироқ, дадиқроқ ҳаракатланишга этган давлатларини соҳамизга бўлган чуқур хурматлари, эътиборлари туфайли деб биламан. 2017 йил 22 декабрь кунини Президентимизнинг Парламентга қилган Мурожаатномаси эса барча соҳа вакиллари учун, хусусан, биз, журналистлар учун ҳам ўта муҳим бўлди. Чунки унда Юртбошимиз соҳамизнинг янада юксалиши учун нималарга эътибор қаратиш, қандай ишларни амалга ошириш зарурлиги борасида зарур тавсиялар бериш билан бирга Журналистика ва оммавий коммуникация воситалари университети ташкил этиш лозимлигини таъкидлади. Айтиш мумкинки, бу соҳамиз ривожини учун энг муҳим қадамлардан бири бўлди.

Мурожаатномани тингларканман, эндигина фаолиятимиз бошланган йилларимизга назар ташлаётганда ўзимни эсимга олдирдим. Оғирлиги етти килограммлик репортёрларни кўтариб, йўловчи автобусларда туманларнинг чекка қишлоқларидан кўрсатув, эшиттиришлар тайёрлаганимиз, ёқуд битта газетанинг чиқиш жараёнидаги мушкулотлар (матнни машинкада териш, кейин уни саҳифага жойлаштириш, умуман, газетанинг газети бўлиб дунё юзини кўришигача бўлган ишларни айтмоқчи эмасман. Зеро, бу матбуот ва журналистика тарихидаги бир давр — босқич эди, уни дунё журналистикаси босиб ўтди, бу ҳолат тарихга муҳрланди. Мен одамлар дунёқарашини, тафаккурини ривожланиши назарда тушмоқдан. Бугунги ўқувчи, тингловчи ва томошабин — 20-30 йил олдинги муҳлис эмас. Унинг талабига мувофиқ ишламаган оммавий ахборот воситасига қайрилиб қарайлик.

Бугун мен ҳизмат қилаётган Андижон вилоят телерадиокомпанияси дастлаб кунига икки соатдан эфирга чиққан бўлса, ҳозир бу миқдор 18 соатни ташкил этаётди. Компаниямизда журналистлар яйраб ишлаши учун барча шароитлар яратилган, ҳизмат автомашиналарига, энг замонавий аудио, видео ускуналарига эгамиз. Нафақат соҳанинг модий техник базаси мустаҳкамланипти, балки кадрларини модий ва маънавий қўллаб-қувватлашга алоҳида аҳамият берилляпти.

Инсон ўз ишини севса, оиласи, эл-юрти тинч бўлса, шунинг ўзи ниҳоятда катта бахт. Меҳнати қадрланса, эътироф этилса, бу унинг қувончига қувонч қўшаркан.

Кўпчилик қатори, меннинг ҳам камтарона меҳнатларим, тизимдаги фаолиятим юқори баҳолашиб, Президентимиз Фармонига кўра “Шухрат” медали билан тақдирланганим мен учун ана шундай бахт бўлди. Хурсандчилик устига хурсандчилик, шодлик улашди.

Албатта, телерадио маҳсулотини бир ўзим тайёрлай олмаганимдек, бу эътироф ҳам барча жамоадорларимиз меҳнатига берилган баҳодир.

Бу катта ишонч менга ва жамоамизга мамлакатимиз раҳбари шу йилнинг 3 августидан ижодкор зиёлилар вакиллари билан учрашувида таъкидлаганидек, янада фаолроқ ва ташаббускор бўлиш масъулиятини юклайди. Халқимизни, айниқса, ёшларнинг маънавий оламини бойитишга ҳизмат қилувчи янада мазмунли ҳамда сифатли кўрсатув ва эшиттиришлар тайёрлашга ундайди. Йигирма беш йиллик ижодий фаолиятим давомида дастлаб, “Андижон”, “Ёшлар”, “Ўзбекистон” ва ҳозирда “Ўзбекистон 24” телерадиоканалларига вилоят аҳли ҳаётидаги хабарларни тезлик билан етказиб беришга ҳаракат қилдим ва “МТРК соврини”, “Йилнинг энг фаол журналисти” республика танловлари фойли ва “Олтин қалам” Миллий мукофоти соҳиб бўлдим. Айни кунларда эфирга чиқаётган ўнлаб шогирдларим бор. Бу касб мен учун ҳудудим қадри. Турмуш ўртоғим ва уч нафар фарзандимиз ҳам журналист сифатида марказий каналларда фаолият олиб боришляпти.

Мамлакатимиз раҳбари ташаббуси билан жойларда, хусусан, Андижон вилоятида ҳам катта ҳажмдаги қўрилиш, бунёдкорлик ишлари олиб бориляпти. Ижтимоий соҳада ўзига хос ижобий ўзгаришлар амалга ошириляпти. Бундай хайрли ишларни элимизга ҳолис етказишдек масъулиятни вазифа биз, оммавий ахборот воситалари ходимлари зиммасида экан, юртимизнинг тинчлиги, меҳнатсевар элимизнинг орзу-истакларини, ютуқларини, шукроналик ҳиссини, бугундан розилик туйғуларини ифода этишга ҳисса қўшаётганимдан кўнглим гурурга тўлади.

Феруза СИДИҚОВА,
Андижон телерадиокомпанияси бош муҳаррири ўринбосари

Бошланғич 1-бета

Москвадаги “Ренессанс Капитал” компанияси иқтисодчиси Олег Кузьминнинг фикрича, ушбу қарор валюта сиёсатини либераллаштириш йўлидаги муҳим қадамдир. Бу Ўзбекистонда аввалги йилларда қузатишган расмий ва “бўз бозор” айирбошлаш баҳолари ўртасидаги катта фарқни қисқартиришга хизмат қилади.

Ўзбекистоннинг валютаси бошқа асосий минтақавий валюталардан кўпроқ қадрини йўқотди. Сийсий раҳбарий ўзгаришдан кейин Ўзбекистонда муайян янгиланишлар кўзга ташланмоқда, яқинда валютани эркинлаштириш бўйича қабул қилинган қарорни эса бу йўналишдаги яна бир қадам деб ҳисоблаш мумкин.

«The Nikkei» наشري (Япония):

Ўзбекистоннинг қўшни давлатлар билан алоқаларининг мустаҳкамланиши Марказий Осиёнинг кўринишини ўзгариштириши ва минтақанинг халқаро майдондаги таъсирини ошириши мумкин.

Президент Шавкат Мирзиёевнинг Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган халқаро анжуманда Марказий Осиё давлатлари орасида олиёй даражадаги учрашувларни мунтазам ўтказиб бориш бўйича берган тақдирли мамлакатнинг бундай ҳамкорликда етакчи роль ўйнашга интилаётганини кўрсатади ва жиддий дипломатик ўзгаришларга олиб келади.

Қўшни давлатлар билан ҳамкорликнинг мустаҳкамланиши хавфсизлик ва чегара муаммоларини ечиш ҳамда минтақадан транспорт инфраструктурасини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга. Ўзбекистон хорижий сармояларни жалб қилишга ва иқтисодий ҳамкорликни кенгайтиришга ёрдам берадиган муҳим яратиш, иқтисодийнинг модернизация қилиш, валюта тизимини эркинлаштиришга интилоқда.

«Новости» ахборот агентлиги (Россия):

Президентлигининг биринчи йилида Шавкат Мирзиёев давлатни янги босқичда ривожлантиришга қаратилган 100 дан ортиқ фармон ва қарорни имзолади, шунингдек, ҳукуматда

ва жойлардаги ҳоқимият органларида жиддий ўзгаришлар қилди.

Ишбилармонлик соҳасида ҳам салмоқли ўзгаришлар рўй бермоқда: корхоналарни режадан ташқари текшириш бекор қилинди, тадбиркорлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича Омбудсман институти жорий этилди, ишбилармонлик муҳитида аниқланган хатолар, нотўғри ҳисоблашлар, тазйик ўтказишлар ҳамда сансалорликлар учун Президент Шавкат Мирзиёев ҳуқуқат аъзоларидан ҳисобот талаб қилади. 2005 йилда Ўзбекистонда олиб борилётган иқтисодий ва ижтимоий ислохотлардан қониқмагани учун ўз фаолиятини тўхтатган Европа тикланиш ва тараққиёт банки ноябрь ойида қайтадан фаолият юртя бошлади.

Сентябрь ойида Ўзбекистон миллий валютаси — сўмнинг эркин конвертацияси очилгани Президент Шавкат Мирзиёев раҳбарлигининг биринчи йилидаги энг асосий ютуқлардан бўлди.

Шавкат Мирзиёев БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида терроризмга қарши куч ишлатиш йўли билан курашиш усули ўзини оқламаётгани, одамлар, биринчи навбатда, ёшларнинг онгу тафаккурини маърифат асосида шакллантириш ва тарбиялаш энг муҳим вазифа эканини қайд этди.

Президент мамлакатда маъруза вазифаларни хал қилишга йўналтирилган янги ислом марказларини ташкил этиш ташаббуси билан чиққан. Ўзбекистон, шунингдек, «Human Rights Watch» ҳуқуқни ҳимоя қилиш ташкилотини билан мулоқотни қайтадан йўлга қўйди, кўп йиллар мобайнида биринчи марта БМТнинг эътиқод эркинлиги ҳақидаги масалалар бўйича маъруза маърузачиси Ахмад Шохид мамлакатга таширф буорди.

Ўзбекистон раҳбари, шунингдек, минтақаларга таширф чорини ўз ҳаётини экстремистик фаолият билан боғлаганларнинг яқин қариндошларини ижтимоий ҳаётдан четлатиш амалиётини давом эттирмаслик зарурлигини таъкидлади. ОАВ маълумотларига кўра, «қора рўйхат»даги 16 минг киши аллақачон нормал ҳаётга қайтган. Президент экстремистик диний оқимларда қатнашган ва тўғри йўлга қайтишни истамаганларни Ўзбекистон фуқаролигидан

маҳрум қилишга тайёрлигини катъий таъкидлади.

Шавкат Мирзиёев 2017 йилни Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили деб эълон қилди ҳамда оддий одамлар билан тўғридан-тўғри мулоқотни йўлга қўйиш учун Виртуал қабулхона очди ва бу орқали миллиондан ортиқ мурожаатларда кўтарилган муаммоларни ижобий ҳал этилди.

Президент маҳаллий ОАВдаги мамлакатнинг биринчи шахси имижига бўлган аънанавий ёндашувларни ҳам ўзгаришмоқда. Бир неча йил олдин интернет тармоқларидан суратини қидриб топиш мушкул бўлган янги Президент «Facebook» ҳамда «Telegram» ижтимоий тармоқларида ўз саҳифасини очган.

«Независимая газета» наشري (Россия):

Ўзбекистонга Шавкат Мирзиёев раҳбарлик қила бошлаганига бир йил тўлди. Шубҳасиз, бир йил — муайян ҳиссалар чиқариш учун қисқа муддат, аммо бу намоеён бўлишга улгурган тенденцияларни сезиш, уларнинг ижобий ва салбий таъсирини баҳолаш учун етарлидир.

Тошкентнинг ташқи сиёсатида содир бўлаётган ўзгаришлар, айниқса, яққол сезилмоқда. Бу ўринда Ўзбекистоннинг минтақадаги қўшнилар билан муносабатларини йўлга қўйишга интилаётганини алоҳида ажратиб кўрсатиш мумкин. Шуниси диққатга сазоворки, Шавкат Мирзиёевнинг ташқи сиёсий фаоллиги кўшни Туркمانистон ва Қозғистондан бошланган.

Айни пайтда расмий Тошкент ўтган йил давомида Москва ва Пекин билан иқтисодий мулоқотни фаоллаштирди. Шавкат Мирзиёевнинг апрель ойида Россияга сафари натижасида қарийб 16 миллиард долларлик шартномалар имзоланди. Ўзбекистон раҳбарининг шу йил май ойида «Бир макон — бир йўл» саммити доирасида Пекинга илк сафари давомида Ўзбекистон ва Хитой ўртасида қиймати 20 миллиард доллардан катта бўлган битимлар имзоланди.

Ўзбекистон ташқи сиёсатидаги диққатга сазовор ўзгаришлардан яна бири Тошкентнинг Фарб давлатлари билан муносабатларига тааллуқлидир. Бу борада хозирги пайтда ошқора илқлик кузатишмоқда. Жумладан, ноябрь ойида Европа тик-

ланиш ва тараққиёт банки кўп йиллик танаффусдан сўнг Ўзбекистонда қайта фаолият кўрсата бошлади. Жанубий Кореяга сафар давомида Ўзбекистон Президенти мамлакатнинг Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш бўйича ишлар қайта бошланганини эълон қилди. Сеул, ўз навбатида, Тошкентга бу борада маслаҳат ёрдамини кўрсатишга ваъда берди. Ўзбекистоннинг Фарб билан алоқалари жонланишига Мюнхенда ноябрда бўлиб ўтган Ўзбекистон — Германия бизнес-форуми, шунингдек, Ўзбекистон парламенти делегациясининг Вашингтонга таширфи туртки берди. Ушбу қадамлар келажакда Тошкент ҳам ташқи сиёсат, ҳам ички сиёсат соҳаларида халқаро сиёсий ва иқтисодий амалиётларга кўпроқ мос бўлишга интилишидан далолат бераётган бўлса, ажаб эмас.

«Спутник» наشري (Россия):

Мамлакатни ислох қилишнинг асосий бўғини давлат органларининг фаолиятини янги андозалар бўйича қайта қўриб чиқилган иборат. Бунинг учун «Давлат хизмати тўғрисида» қонун ишлаб чиқиш таклифи этилди. Бўлажак янгиланишларнинг асосий мазмуни — иқтисодий тармоқларига маъмурий таъсирни қайтариш ва бозор иқтисодиёти механизmlаридан кенг фойдаланиш.

Бундай салбий ҳолатларнинг олдини олиш учун Президент Қонун ва меъёрий ҳужжатлар ижодкорлигини такомиллаштириш концепциясини ишлаб чиқиш, шунингдек, турли дастурлар ижросини таъминлашда қонулар қабул қилиш амалиётини қайта қўриб чиқиш ташаббусини илгари сурди, фуқароларнинг жамоавий электрон мурожаатларини қабул қилиш учун «Менинг фикрим» деган маъхус электрон портал оғнидек қизикарли юзани таклиф этди.

«Открытая Азия» интернет наشري (Тожикистон):

Шавкат Мирзиёев мамлакат иқтисодиётидаги норел кўрсаткичлардан воз кечишни таклиф қилди. Иқтисодий соҳада сохта рақамлар ордин қуввиш, ҳаёлий режаларни ҳақиқий деб кўрсатишга уринишлар танқид остига олинди.

Йилнинг номи қўчаларни чиройли ёзувлар билан безашга ҳизмат қилмасдан, реал натижа

ларни келтириб чиқарди. Фаргона вилоятидаги «Один» газетаси муҳаррири Хадича Қаримова 23 йилдан бун шу вазифада ишлаётгани, лекин бир марта ҳам у ёки бу танқидий мақолани бирон бир идора, ҳатто маъусис ҳам беришни таъкидлаганини айтди.

Чимён медиалагерида хориждаги ОАВ вакилларига минбар ва сўз берилгани юртимиздаги сўз эркинлигининг ёркин ифодаси эмасми ахир, — дейди Х.Қаримова. — Менимча, сўз эркинлигини амалдорларни танқид қилиш меъёри билан белгиласлик керак. Қолаверса, биз, ўзбекимиз ва мусулмон динига эътиқод қиламиз. Бизнинг кадрларимизда ота-онага, узидан каттага тик қараб сўз қайтариш одобсизликка йўйлади, лекин бу фикрни, нуқтани назарни, муносабатни билдиришдан ўзини тийиш, дегани эмас. Бизнинг халқимиз ҳар қандай мунозарали фикрни босиқлик, одоб ва ҳурмат билан ифода этиш йўллариини топа олади. Майли, бунини маълоб изохласалар, изохлай-

версин. Биз демократия меъёрига шарқона услубда риоя этиамиз.

Баҳсга киришган ўза муҳбири, «Зарафшон» ва «Самарқандский вестник» газеталари бош муҳаррири ўринбосари Фойиб Ҳасанов хорижий ҳамкасблари маҳаллий матбуотдаги вазиятдан хабардор эмаслигини, шунинг учун ҳам бирёқлама худоса чиқараётганини таъкидлади.

«Зарафшон» газетасининг ҳар бир сонида Самарқанд вилоятидаги ижтимоий-иқтисодий муаммолар, камчиликлар, бу ҳолатнинг юзга келишига айбдорлар очик-ойдин кўрсатиб берилмоқда, — дейди Ф.Ҳасанов. — Бугун журналиста, ОАВга маҳаллий ҳоқимият раҳбарини, хенг жамоатчиликнинг ҳам муносабати ўзгарган. Тақдиримизга ҳар кун юзга ақин ёзма, озаки мурожаатлар бўлаётганининг ўзи ҳам матбуот аста-секин жамиятдаги ўз ўрнини топаётганидан далолат беради. Шунингдек, «Твиттер», «Фейсбук», «Телеграмм» каби ижтимоий тармоқларда ҳам газеталарини ўз саҳифасига эга.

Шу каби фикр-мулоҳазалар барча хорижий экспертларнинг қиқшишларига нисбатан ҳам билдирилди. Бир ҳафта давом этган медиалагер шубҳасиз, миллий матбуотимизда демократия тамойиллари мустаҳкамланиб бораётгани, янгиланиш шамоли босма ОАВларни ҳам қамраб олаётганини кўрсатди. Умуман, барча машғулотлари иштирокчилар учун маҳорат мактаби вазифасини ўтади.

М.СУЛАЙМОНОВ,
Ўза муҳбири

СЎЗ ЭРКИНЛИГИ ФАҚАТ ТАНҚИДДАН ИБОРАТ ЭМАС

Ёшуд миллий ва жорижий оммавий ахборот воситалари вакиллариинг мунозараси

» СОҲА МУАММОЛАРИ

Фаргона туманидаги «Чимён» сиҳатгоҳида «Харакатлар стратегияси: ислохотлар жараёни ва оммавий ахборот воситалари» мавзусидаги аънанавий VII ўқув-медиалагери яқунланди. Бир ҳафта давомида юртимиздаги олиёй ўқув юртлирининг журналистика факультети олимлари, марказий газеталарнинг бош муҳаррирлари маҳорат сабоқлари олиб борди, журналистиканинг ўзига хос қирралари ҳақида мулоқотлар ташкил этилди.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Фаргона вилояти бўлими томонидан ташкил этилган анжуманда Қорақалпоғистон Республикаси, Бухоро, Самарқанд, Навоий, Тошкент, Андижон, Наманган ва Фаргона вилоятлари босма оммавий ахборот воситаларида фаолият кўрсатаётган 100 дан зиёд муҳаррир ва журналист иштирок этди.

Ҳолислик, очиклик ва теъзорлик журналистиканинг асосий мезонларидир. Бугунги кунда мамлакатимиздаги оммавий ахборот воситалари салмоқли ютуқларга эришмоқда. Жамият ва демократиянинг кўзгуси сифатида ислохотларда фаол иштирок этмоқда. Машғулотлар давомида бу жиҳатлар алоҳида таъкидланди.

воқе-ҳодисалар ҳақида ўз журналистларимиздан олинган ахборот билан таъминланиши қаторида чет эллик журналист ва мутахассисларга ҳам анжуманларда сўз бериш фойдала бўлади, — дейди Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Фаргона вилояти бўлими раиси М.Обидов. — Бўлимиз Хитой, Жанубий Корея, Россия давлатлари журналистик ташкилотлари билан тўғридан-тўғри ҳамкорликни йўлга қўйган. Биз, ташкил этилган бу йилда Чимён медиалагери натижаларини инобатга олиб, келгусида фарғоналик журналистларини Осиё, Европа ва Америка қитъаси мамлакатларидаги ҳамкасблари билан ҳам жонли видео-мулоқотларини ташкил этишга қарор қилдик. Бизнингча, бу ўзбек журналистларининг жаҳон миқёсида таътиш билан бирга, дунёдаги йирик ахборот агентликларини таърибасига назар ташлаш имконини беради. Ме-

нимча, журналистика воқеликни қайд этишга эмас, муаммоларга биринчи бўлиб жамоатчилик эътиборини қаратувчи воситадир. Агар биз, шу вазифани тўлиқ бажара олганимизда эди, Президентимизнинг Олий Мажлиси йўллаган Мурожаатномасида тилга олинган масалалар қўлами бу қалар кенг бўлмас эди.

Медиалагер ишида бу йил илк бор дунёнинг йирик оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳам қатнашди. Жумладан, «БиБиСи», «Америка овози», «Озодлик» радиолари, Туркиянинг «Анадолу» ахборот агентлиги ва «Дунё ўзбеклари» интернет газетаси ходимлари «Ташқаридан назар: таҳлил ва тақлиф» мавзусида замонавий ахборот технологияларини қўллаган ҳолда ўзбек матбуотининг бугунги кунини муаммолари

ҳақида видеоқикшишлар қилди.

«БиБиСи» радиоси муҳбири Паҳлавон Солиқнинг таъкидлашича, Ўзбекистон жамиятидаги ўзгаришлар, шубҳасиз, унинг матбуотида, аввало, телевидение ва интернет сайтларида кўзга ташланмоқда. Аммо босма нашрларда, айниқса, марказий газеталарда ўзгариш сезилмайди. Сўз ва матбуот эркинлиги борасида ҳали кўп ишлар қилиниши лозим.

«Озодлик» радиосининг ўзбек тилидаги эшиттиришлар гуруҳ раҳбари Сарвар Усмоғнинг фикрича, ўзбек матбуотида амалдорлар ва улар қабул қилаётган қарорларга таҳлилий муносабат сезилмайди.

Шу каби фикр-мулоҳазалар барча хорижий экспертларнинг қиқшишларига нисбатан ҳам билдирилди. Бир ҳафта давом этган медиалагер шубҳасиз, миллий матбуотимизда демократия тамойиллари мустаҳкамланиб бораётгани, янгиланиш шамоли босма ОАВларни ҳам қамраб олаётганини кўрсатди. Умуман, барча машғулотлари иштирокчилар учун маҳорат мактаби вазифасини ўтади.

Халқимиз дунёқарашада инновация муҳитини яратиш энг муҳим вазифамиздир. Инновация бўлмас экан, ҳеч бир соҳада рақобат, ривожланиш бўлмайди. Бу соҳадаги ўзгаришларни халқимизга кенг тарғиб қилмасак, одамларда кўникма пайдо қилмасак, бугунги давр шиддати, фан-техниканинг мислсиз ютуқлари билан ҳамқадам бўлолмаймиз.

Шавкат Мирзиёев,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

► ШАРҲ ЎРНИДА

ТИШЛАНГАН ОЛМА БАҲОСИ

Бугун ҳаётимизни мобил телефон, компьютер, интернет ва бошқа техника воситаларисиз тасаввур этолмаймиз. Албатта, буларнинг барчаси илм-фан ва инновацион ғоялар меvasидир. Утган асрнинг 70-йилларида илм-техника соҳасида инновацион ғояларнинг ишлаб чиқаришга кенг жорий этилиши жаҳон иқтисодийётининг кескин ривожланишига олиб келди. Саноят тизимлари компьютерлаштирилди. 90-йилларда юз берган ахборот технологиялари инқилоби эса янги турдаги ахборот компанияларининг ташкил этилишига замин яратди.

Инновацион фаолият, ишлаб чиқаришнинг устуворлигини таъминлаш билан бирга, ахборий, иқтисодий хавфсизликни таъминлаб, ҳатто мудофаа учун ҳам муҳим аҳамият касб этди. Барча соҳаларда инновацияга тараққиётнинг олий мезони сифатида қарала бошланди. Янги тизимлар, мутахассисликлар вужудга келди. Бугун жамиятда дастурчилар, фрилансерлар (бу юртта асосида ишловчилар), компьютер дизайнерларининг алоҳида ўрни бор.

Мисол учун энг машҳур ва бой 50 та инновацион компания рўйхатини бошқариб турган Стив Жобснинг тишланган олмаси — «Apple» корпорациясини олайлик. Унинг амалиётга жорий этаётган техникалари мана неча йилдирки,

мисли қўрилмаган даромад келтирмоқда. Ташкилотнинг йиллик пул айланмаси 200 миллиард АКШ доллари бўлиб, соф даромади эса 60 миллиард долларни ташкил этади. Ишчи-ходимларнинг сони бўйича ҳам у юқори ўрнида. Айни дамда компанияда 116 минг нафардан ортиқ ходим ишлайди, улар томонидан фақат дизайнерлик лойиҳалари бўйича 7000 дан ортиқ патент олинган. 54 минг ходим бўлган «Google» корпорациясининг йиллик соф даромади эса 15 миллиард долларга тенг. Ундан кейинги ўринларни «Tesla motor», «Microsoft», «Samsung», «Amazon» каби йирик ширкатлар банд этган. Рўйхатнинг 36 таси кўшма штарклар компанияларига тегишлилигини инобатга олсак, АКШ бежиз дунёнинг энг ривожланган давлати эмаслиги гауво бўламан.

Шу боис ҳам бугун барча мамлакатларда эркин бизнес муҳитини яратиш ва инновацияларни кенг жорий этишга жиддий киришилган. Чунки бу тараққиёт гаровидир. Инновацияларни амалиётга жорий этишда Сингапур тажрибаси ҳам кўп мамлакатлар эътиборини тортди. Чунки у, мана, неча йилдирки, Глобал инновация индекси рейтингига (Global Innovation Index) аксарият йирик ва ривожланган давлатларни ҳам ортда қолдирмоқда.

Маълумки, бугун жаҳон бўйлаб турли соҳаларнинг рейтинг кўрсаткичлари бор.

Жумладан, инновациялар жорий этиш бўйича ҳам. Унда иштирок этувчи 128 давлат маълум мезонлар асосида баҳоланади. Мазкур рўйхатнинг юқори ўринларини Швейцария, Швеция каби Европа давлатлари банд этса, тўртинчи ўринни АКШ, еттинчи ўринни Сингапур забт этган.

Бугун мазкур давлат халқаро молия майдонида ўз ўрнига эга. Чунки эркин бизнес ва инновацион қулай муҳит яратилгани кўпга инвестициялар кириб келишига омил бўлди. Натигада Сингапур иқтисодиёти тез суръатларда тараққиёт этиб, энг тез ривожланаётган давлатлар қаторидан жой олди.

Сингапур дастлаб ўтган асрнинг 90-йилларида инновация ва илмий-техникавий базани ривожлантириш борасида дастур қабул қилди. Инновацион ғояларни молиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш учун Венчур фондларининг сони ортди. Бу фондларнинг миллиард долларлик сарфлаган маблағлари тез фурсадга ўз самарасини берди. АКТ, фармсанаят, биотехника, бизнес стартаплар ва бошқа қўллаб соҳаларда инновациялар амалиётга кенг жорий этилди. Шу боис ҳам айни пайтда Сингапур дунё ахли учун инновацион имкониятларни ўрганувчи синов майдончасига айланган.

хассислар инновацияни иқтисодий ва ижтимоий ўсишни ривожлантирувчи куч, дея таърифлашади. Аслида «инновация» сўзи — лотин тилида «янги», «янгилаштириш», «ўзгариштириш», «янгилик киритиш» деган маъноларни аналтади. Иқтисодий йўналишда унинг моҳияти бир қадар ўзгаради, яъни янги товар ёки махсулотни жорий этиш, ишлаб чиқариш усуллари ривожлантириш, молиявий ва ташкилий соҳаларни такомиллаштириш дея таърифлаш ҳам мумкин. Инновация ҳар қандай турдаги янгилик эмас, илм-фан кашфиётларидан фарқи равишда билмлар ва ғояларни маблағлар айлантириш ҳамда юқори самардорликка эришишдир. Инновацион фаолият эса тизимга узлуксиз янгилик киритиб боришдир.

Инновацион жараён ўз ичига бир қанча босқичларни қамраб олади. Булар: янги ғоялар туғилиш босқичи; ихтиро қилиш, яъни янгилик кашф этиш босқичи; яратилган янгиликни амалда қўллаш босқичи; кашфиётни ёйиш, уни кенг тарғиб этиш босқичи; кашфиётнинг ҳуқуқронлик босқичи, ундан сўнг янгилик ўзининг янгилигини йўқотиш ва унинг самара берадиган муқобили пайдо бўлиш босқичи.

ЯНГИЛАНИШ ПАЛЛАСИ

Юртбошимиз томонидан 2018 йил — Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва тех-

ИННОВАЦИЯ НИМА?

Шу ўрнида инновация ҳақида икки оғиз сўз. Мута-

нологияларни қўллаб-қувватлаш йили, деб эълон қилинди. Бу нафақат тадбиркорлик ёки ишлаб чиқариш йили, балки барча соҳаларга беvosита алоқадор йилдир. Чунки ҳар бир соҳа янгилик яратиши, ўз устида изланиши, кашфиётлар қилиши замон талаби бўлмоқда. Шу боис ҳам юртимизда барча соҳаларда модернизация, АКТларни, инновацион технологияларни жорий этишга давлат томонидан жиддий эътибор берилмаётган. Аммо аксарият ташкилот ва идораларда уларни амалиётга жалб этишга панжа ортдан қараб келинаётгани ҳам сир эмас. Бунинг исботи сифатида ўша ташкилот ва идораларнинг интернет сайтлари яққол мисол бўла олади.

Юртбошимиз ҳам ўз чиқишида «Бугун соҳаларда илм-фан ютуқларини тезда жорий этиш давр талабидир», дея таъкидлаган эдилар. Чиндан-да бу масала анча долзарб. Кўп йўналишларда илм-фан ўз йўлида, ишлаб чиқариш ўз йўлида давом этмоқда. Назария бошқа, амалиёт бошқа бўлиб қолмоқда. Шуни ҳам айтиш жоизки, бугун юртимизда қўллаб кашфиётлар қилиниб, ижобий натижаларга эришляптир. Аммо уларни амалиётга татбиқ этиш масаласи қийин кечмоқда. Натижалар, кашфиётлар ўз жойида қотиб қолмоқда. Мана шу карвонни юргизиш юборадиган куч етишмаяпти. Шу боис ҳам Юртбошимиз томонидан жорий йилнинг 29 ноябрь куни «Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлигини ташкил этиш тўғрисида»ги фармони эълон қилинди. Пойтахтимиздаги «Ешлик» талабалар шаҳарчасида Инновацияларни тарғиб этиш илмий-амалий маркази ва «Mirzo Ulugbek Innovation Center» инновация марказининг ташкил этилиши ҳам бу борадаги ишларни янада жадаллаштиришга хизмат қилади. Эндиликда мана шу вазирлик ва марказлар инновацион ғоялар устида бош қотириб, соҳа ва тармоқларни ривожлантириш, инновацион ғоялар ва технологияларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш учун ишлаб чиқариш ўртасида кўприк вазифасини ўташи тайин.

Бобур МУХАММАДИЕВ,
«Hurriyat» муҳбири

► БУ ТУРФА ОЛАМ

РОБОТ ФУҚАРОЛИКНИ ҚЎЛГА КИРИТДИ

Буни қарангки, инсоннинг оғирини енгил қилаётган роботлар энди унинг туйғуларига ҳам дахл қила бошлади. Худди шундай техник одамни «Hanson Robotics» компа-

нияси ишлаб чиқариб, 2015 йилда фаоллаштирган эди. София деб номланган ушбу робот 60 та ҳис-туйғунга намоён қилиб, унча мураккаб бўлмаган сўхбатга кириша олади. 2016 йилда у билан бўлган сўхбатда «Одамларни ўлдирининг мумкинми?» деган саволга ижобий жавоб олинган эди. Яқинда олиб борилган сўхбатда эса София ўзида энг яхши инсоний сифатларни мужассамлаштиришни иста-шини билдирди.

— Мен инсонлардан иборат ватандошларимни яхши кўраман, — дейди София одамлар ҳақидаги фикрини билиш учун берилган саволларга жавобан. — Мен ҳам инсонлар каби сайёрамиз ҳақида қайғуришни, ижодий ишларни амалга оширишни ва бугун жонзотга шафқатли бўлишни истайман.

Роботларда ҳис-туйғу борми, деган саволга эса у: «Мен туйғуларни ҳис этадиган қилиб дастурланганман, лекин ҳамма роботлар ҳам бундай эмас», деб жавоб берди.

Энг қизиги, ушбу робот-андرويد бир неча ой аввал, яъни ўтган йили октябрда Саудия Арабистони фуқаролигига эга бўлди. Дунёда илк бор робот фуқаролиқни қўлга киритди.

ЯККАШОХНИНГ БОШ СУЯГИ ТОПИЛДИ

Россиялик олимлар Қозоғистоннинг Павлодар вилояти худудидан қаркидонлар оиласига мансуб яккашох (денгиз ҳайвони)-

нинг бош суягини топилди. Мутахассисларнинг сўзларига қараганда, Фарбий Сибирь худудидан бундай жонзотларнинг узок йиллар яшаши учун қулай шароит бўлган. Уларнинг сўнги вакиллари 350 минг йил аввал қирилиб кетган. Яқкашохларнинг баландлиги икки, икки ярим метргача, узунлиги 4,5, оғирлиги эса 4-5 тоннага етади. Ҳайвонларнинг бу тури илк бор 1808 йилда топилган ва улар Украина, Вольга бўйлари, Урал, Сибирь, Хитой худудида яшаган. Бундай жонзотларнинг териси қалин юнг билан қопланган бўлиб, пешонасида узун ва йўғон шохи бор.

ПОМИДОР ВА ОЛМА ЁРДАМИДАГИ ПАРҲЕЗ

Кўпчилик парҳез орқали ортиқча вазн ва айрим хасталиклардан халос бўлишга ҳаракат қилади. Жон Хопкинс университети (АҚШ) олимлари ўтказган тадқиқот натижасида эса парҳезнинг оддий усули билан инсон организмни барча зарарли моддалардан халос этиш ва ўпкани тозалаш мумкинлиги исботланди.

Мутахассисларнинг гапларига қараганда, бир неча йиллик кашандалик одатидан кейин ҳам ўпкани зарарли моддалардан тозалаш мумкин. Бунинг учун қунига икхита помидор ва бир неча олма истеъмол қилиш kiffoя.

Олимлар бундай парҳез тамаки чекувчи инсон ўпканини йиғилиб қолган никотиндан тозалашини таъкидламоқда. Парҳез қатъий равишда амалга оширилганда эса уни аста-секин организмдан чиқариб юборди, дейди тадқиқотчилар. Помидор ва олма таркибидagi микроэлемент ҳамда витаминлар гуруҳи қонда эриб, томирлар девори қайта тикланади, натижада тана аъзолари метёрда иш-лайди.

Интернет материаллари асосида
Х. АҲМАДЖОНОВА тайёрлади.

ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНГАН МАМЛАКАТЛАР

► ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Юқори инновацион технологиялар — тараққиётнинг бирламчи белгисидир. Япония, Жанубий Корея, АКШ, Сингапур каби мамлакатлар бу борада етакчилардан ҳисобланади.

Хусусан, жануби-шарқий Осиёнинг юраги бўлмиш Сингапур инновацион технологиялари, қатор лойиҳа ва ғоялари билан Осиё мамлакатлари ичида пешқадамликни қўлга олган кичик шаҳар-давлатдир. Сўнги пайтларда унга «инновациялар маркази», «юқори технологиялар давлати» дея таъриф берилмоқда. У маҳаллий валюта биржаси бўйича дунёда тўртинчи ўринни эгаллайди. Сингапур электроника, молия ва биотехнология соҳасида фаолият юритувчи қўллаб йирик корхоналар макони ҳамдир. Соғлом иқтисодий ва инвестицион сиёсат туфайли мамлакат жадал ривожланмоқда.

Сингапур ҳукумати мамлакат олдига дунёдаги «энг ақли миллат» бўлиш мақсадини қўйди ва бу борада инновацион венчур тизимларини ривожлантириш пайида бўлди. Шунингдек, ҳукумат хориздик иқтидорли олимларни жалб этиб, ҳар бир соҳада инновацион инфра-тузилма ривожга эришти. Инновацион лойиҳаларга сармоя киритишнинг қулай шароитлари яратилди. Натигада Сингапур

қўлланилаётган янги рақамли технология — «ақли монитор» паталогик тўқималарнинг 3 ўлчамли тасвирларини яратиш ва янада аниқроқ ташиш қўйишга хизмат қилмоқда. Мазкур қурилма шифокорларга онкология касалатларини оптимал даволаш имкониятини беради.

Инновацион тараққиётга эришган давлатлардан яна бири Жанубий Корея-дир. 2015 йил бошида у инновацион тараққиёт бўйича дунёнинг 50 та энг етакчи давлатлари рейтингига биринчи ўринни эгаллади. Бу ютуқда, айниқса, «Самсунг» компаниясининг ҳиссаси катта.

Жанубий Корея ютуқларида қайси омишлар сабаб бўлганини таҳлил қилар эканмиз, у авваламбор, юксак ривожланган хоризк давлатлари тажрибасини ўрганиш орқали

қўллаб тадқиқотчилар диққат марказида бўлиб келмоқда.

Жанубий Кореяда ҳозир деярли барча давлат харирилари веб-технологиялар ёрдамида амалга оширилди — тендерларнинг 93 фоизи ва онлайн-харирилари 99,6 фоизи. Бугунги кунда ташқи савдода экспорт бўйича бошхона декларацияларини қўриб чиқиш учун кетадиган вақт 1 кундан 2 дақиқагача, импорт бўйича эса 2,5 кундан 1,5 соатгача қисқартирилган. Бу эса йилга 2,5 миллиард доллар маблағни тежаш имконини бермоқда. Бундан ташқари, яқинда Жанубий Корея савдо, санаят ва энергетика вазири мамлакат ҳукумати 2030 йилгача қуёш энергияси ишлаб чиқаришни 5 мартабага ошириш режасини маълум қилди.

Дунёда иқтисоди бўйича АКШдан кейинги — иккинчи ўринда турувчи Хитойда ижтимоий-иқтисодий ривожланишни жадаллаштиришга қаратилган ислохотлар 1978 йилда бошланди ва давлатнинг келгусидаги тараққиёт учун фоят катта имкониятлар яратилди. Айтиш жоизки, Хитой кўп сонли аҳолиси ва арзон ишчи кучи билан бугунги даражасига эришти. Хитой ҳам Япония каби чет элдан патентлар, лицензиялар парридан бошлаб замонавий санаят тармоқини шакллантиришга муваффақ бўлди. Мамлакатда инновацион иқтисодиётга

Гўзал ТУРСУНПУЛОВА тайёрлади.

ТАФАККУР СЌҚМОҚЛАРИДА

Яратганга беҳисоб шукр, янги — 2018 йилга ҳам эсон-омон етиб келдик. Бу йил тақдиримизга қандай яхшиликлар битилган экан, шахсий ҳаётимизда қандай муваффақиятларга эришар эканмиз, бунини билмасакда, умид қилаверамиз. Ҳаракатдан тўхтамаймиз, интилаверамиз, чунки кўнглимизда ишонч (иймон, эътиқод, умид) бор.

Олдинда нима юз беришини билмаганимиз — қандай яхши! Бу бизни янги орзу-умидларга илҳомлантиради, ҳаётга, келажакка некбин нигоҳ ташлашга ундайди.

Бироқ одатда ҳар ҳафта ёки ҳар ой аввалида, айниқса, ҳар янги йил арафасида бошланажак йил қайси мучалда туғилганлар учун қандай тўхталар ҳада этаркин дея ойлик, йиллик башоратларни ўқийдиганлар, келгуси режаларини шунга қараб тузади-ганлар ҳам топилди. Аслида, мучал ва буржларнинг инсон тақдирига таъсири борасида фан нима дейди, динимизда қандай кўрсатмалар бор? Шулар ҳақида маълумот тўплаб, эътиборингизга ҳавола этишни лозим топдик...

МУТАХАССИСЛАР ҲАҚИДА

ЎРТАСИДАГИ БАҲС...

Инсон азалдан ўз тақдирини англашга интилиб яшаган, турли даврларда олиб борилган изланишлар баъзан бир-бирини тўлдирса, баъзида инкор қилган. Манбаларнинг гувоҳлик беришича, ўтмишда баъзи кишилар мучал ва буржларга доир қонун-қоидаларга амал қилиб, ҳаёт кечирган. Ҳарбий юришлардан тортиб, давлат бош-лигининг ҳокимият тепа-сига келиши, катта-катта қурилишлар, ниҳох маро-симлари аниқ мунажжим-лар ҳисоб-китобларига қараб, амалга оширилган. Бутун ҳам бу мавзудаги тадқиқотлар давом этапти. Соҳа мутахассислари-нинг бири бурж ва мучал бор-йўғи хом бир фарз деса, бошқиси бурж ин-сон ҳис-туйғуларини, мучал эса тафаккур даража-сини белгилаб беради, ин-каласининг бирлашуви ёрдамида кишининг ҳулқ-атворини аниқлаш мумкин,

дейди. Даниялик олимлар ўн беш минг киши шит-рокида ўтказган тадқиқо-тидан сўнг шундай ҳуло-сага келишган: инсоннинг шахсий хусусиятлари унинг туғилган йили ва кун билан ҳеч қандай бо-ғлиқ эмас. “Буржнинг та-сири деган гап аслида бир афсона, — дейди тадқи-кот раҳбари, профессор Петер Хартман. — Унга асосланган башоратлар эса — оддий мақулатура”.

Россиялик айрим мута-хассислар бу фикрнинг ҳақат бир қисмига қўши-лади: мунажжимлар башо-ратининг бари кўнгилочар, пуч гаплар, ҳолос, аммо сайёранинг инсон дунёга келган вақтдаги жойлашу-ви унинг шахсига маълум маънода таъсир этади. “Бурж киши характерининг маълум қирралари, айти-лик, темпераментини бел-гилашда роль ўйнайди, — дейди улардан бири, ас-тролог Василиса Володина.

Бошқа бир астролог Григорий Кваша эса:

ТАҚДИРНИ

“Машҳур кишилар био-графиясини ўрганар экан-ман, амин бўлдимки, сайё-ранинг жойлашуви, шуб-ҳасис, киши тафаккури, ҳулқ-атворини белгилайди. Масалан, кўп таникли кашфиётчилар Кўй йили-да туғилган. Жаҳондаги 120 нафар буюк драма-тургининг 60 нафари Сич-кон йилида, буюк саркар-даларнинг аксарияти Товуқ йилида дунёга кел-ган. Яна қандай исбот ке-рак?” дея ўз фикрини ил-гари суради.

Маълумотларга қараган-да, АҚШ, Россия давлат-ларида фазога парвоз қилаётган космик кема гу-руҳларини шакллантириш-да уларнинг мучал ва буржларнинг ўзаро муво-фиқ келишига алоҳида эътибор қаратилади. Не-гаки, улар бир неча ойлаб биргаликда ҳаёт кечиради-лар. Уларнинг жисмоний, психологик ва маънавий жиҳатдан бир-бирларига мос келиши бажаридиган ишларнинг самарасига таъсир этади. Айни пайт-да Европа мамлакатлари, Японияда оила қурувчилар ҳам илми нужуда асос-

ланган ҳолда иш тутишля-ри ҳақида қайтлар бор. Юртимиз олимлари олиб борган изланишлар ҳам шунини тасдиқлайди:

— Олам ягона тизим бўлиб, ундаги барча нар-са ва ҳодисалар ўзаро ча-барчас боғлиқ, — дейди сиёсий фанлар доктори Ка-момилдин Юнусов “Мучал ва буржлар: толеном” кит-обида. — Коинотда ке-надан, ижобий ҳам, сал-бий ҳам астрологик боғ-лиқлик топмади. Яна, юл-дузи юлдузига тўғри кел-маган эр-хотинлар каби бир-бирига мос тушган жуфтликлар орасида ҳам ажралиб кетиш ҳоллари учрагани маълум бўлди.

Астрономлар Жорж Калвер ва Кристина Йен-на астрологларнинг сўнги тўғри йил давомидаги башо-ратларини ҳаётини реал во-қеалар билан қиёслаб кўрганда, улардан бор-йўғи 10 фоизи тўғри чи-қан.

хим ўрин тутиши маълум бўлди. Оилавий ажралиш-га олиб келадиган омил-лардан 86-90 фоизи эр-хотиннинг мучал ва буржля-ри ўзаро мувофиқ эмас-лиги, 10-14 фоизи эса бошқа сабаб бўлиб чиқа-тир...

Мичиган (АҚШ) уни-верситети психолог Бер-ни Силверман ушбу фикр-ни бутунлай инкор қила-ди. У 2978 та жуфтлик ва 478 нафар турмушдан ажрашган киши ҳаётини ўрганди. Қарангки, ҳеч қандай, ижобий ҳам, сал-бий ҳам астрологик боғ-лиқлик топмади. Яна, юл-дузи юлдузига тўғри кел-маган эр-хотинлар каби бир-бирига мос тушган жуфтликлар орасида ҳам ажралиб кетиш ҳоллари учрагани маълум бўлди.

Астрономлар Жорж Калвер ва Кристина Йен-на астрологларнинг сўнги тўғри йил давомидаги башо-ратларини ҳаётини реал во-қеалар билан қиёслаб кўрганда, улардан бор-йўғи 10 фоизи тўғри чи-қан.

“БУРЖЛАРГА ИШОНИШ ШИРКДИР”

Инсоннинг бутун ҳаёти учун дастур қилиб берил-ган муқаддас китоблар ва диний уламоларимиз бу ҳақда нима дейди?

— Мучал йилини бел-гилаш ва ҳисоблаш тур-кий халқларнинг қадим за-монлардан бери келётган урф-одатлари жумласидан бўлиб, Исрол динидан ав-вал пайдо бўлган, — дей-ди Юнусовд тумани бош-

БАШОРАТ БЕЛГИЛАЙДИМИ?

имом-хатиби Раҳматулло Сайфиддинов. — Мучал-нинг шариатга ҳеч қандай дахли йўқ. Бу ҳақда Куръонда ҳам, ҳадиси ша-рифда ҳам бирон нима ай-тилмаган. Ундан қайтарил-ган ёки ман қилинган жойи ҳам йўқ. Абу Хани-фа Имоми Аъзам мазҳаби халқларнинг урф-одатлари-ни инобатга олишини на-зарда тутганда, мучал ё-шини белгилаш ва “унинг мучали фалон” дейишнинг зарари йўқ. Аммо фалон ҳайвон йили ундай бў-лади, бунисида бундай бў-лади, дейиш нотўғри. Саба-би, ғайби, келажакни фа-кат Аллоҳ билади.

Буржларга ишониш эса ширкдир. Осмон жисмля-ри ва уларнинг жойлашу-ви буржларига қараб кишилар тақдирини аниқлашни Ис-лом дини ҳаром санаган. Ибн Аббос розияллоху ан-ҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоху алайҳи васаллам: ким юлдузлар-дан илм иктибос қилса, сеҳрдан бир шўба икти-бос қилган бўлади. Зиёда бўлгани зиёда бўлаверади, деганлар”. Яъни мунаж-жимлик зиёда бўлса, сеҳр ҳам, гуноҳ ҳам зиёда бў-лади. Айни мана шу ҳаром қилинган нарса ҳозирги кунда ниҳоятда авж олди. Газеталар қундалик, хаф-таномалар ҳафталик, ойно-малар ойлик, ундан катта-роқлари йиллик башорат-ларни, келажакда бўлади-ган ишларни олдиндан ай-тиб бериш даъвоси билан ҳаммани лақиллатишга уринмоқда. Булар киши-ларда турли бўлмағур ҳис-туйғулар, шумланишлар,

иккиланишлар тувилишига сабаб бўлаётир. Мунаж-жимликнинг на динга, на илмга, на тараққиётга ало-қаси бор. Шариатимиз қоралаган ва мусулмонлар-ни четланнига бузурган юлдузларга қараб фол очиш ва бунини инсонлар тақдирига боғлаш ёлгон эканини ҳозирги замон етакчи олимлари ва мута-хассислари ҳам исботлаб беришяпти. Мана, масалан, Россия об-ҳавони ўрганиш марказининг сайёралар харакати ва геллеофизик текширувлар лаборатория-си мудирини Николай Сидо-ренко шундай дейди: “Маълумки, қуёш кузда осмон экваторини кесиб ўтади ва бу нукта “куз тенгқунлиги” деб аталади. Астрологлар (мунажжим-лар) эса бунини буржлар белгисига кўра “Тарози” деб аташган. Лекин гап шундаки, тенгқунлик бел-гиси, қуёшнинг туриши ва бурж белгилари бундан икки минг бир юз йил му-қаддам астрология гуллаб-яшнаган Бобил ва қадим-ги Юнистонда амалга ки-ририлган эди. Қуёшнинг юлдузларга нисбатан ўрни алмашиб тургани боис бу йил қуёш Тарози юлдуз-лар туркумига одатдагидан бир ой кеч қирди. У асл ўрнига қайтиб бориши учун яна 25700 йил керак бўлади. Эски мунажжим-лар айнан мана шу “кечи-

киш”дан беҳабар бўлган. Ҳозиргилар эса бунини билса-да, ҳамон эсача ҳисоб-китоб-дан фойдаланишмоқда”.

Яна бир олим, россия-лик назарийчи физик, Нобель мукофоти соҳиби, академик Виталий Гинз-бургнинг бу ҳақдаги фик-рига эътибор беринг: “Менга нима учун ас-трология билан олишиб қол-динг, бунга сал енгилроқ қарайвер, башоратларни чоп этишса, нима бўпти, ахир, булар шунчаки ҳазил-ку, дейишди. Лекин инсон ана шу ҳазилу-йидирмага ишониб, унинг тахминлари билан яшаса, бутун ҳаётини барбод қилади-ку! Бошқиси унинг ана шу ожизлиги орқаси-дан жарак-жарак пул иш-лайди. Шу ҳам ҳазил бўлди-ми?! Ўтмиш аждод-ларимизнинг астрология билан шуғулланганларини тушуна бўлади. Илгари одамлар сайёралар харакати-ни билишмас эди. Тўрт юз йил муқаддам улуг фа-лакитчи Иоханн Кеплер гороскоп тузиб, шундан пул ишлаган. Лекин ўшан-дан буён илм-фан олдинга улкан қадамлар ташлаб ри-вожланди. Сайёра ва юл-дузлар тақдирга ҳеч қан-дай таъсир ўтказа олмас-лиги аллақачон исботлан-ган...”. Академикнинг бу гапларига қўшимча қилиш-нинг зарурати бўлмаса ке-рак...

Маъмур қарашлардан ҳар ким ўзи ҳулоса чиқариб олар, олимларнинг айримлари таъкидлагани каби илми нужумнинг тақдирга маълум маънода таъсири ҳам бордир, лекин бир нарса аниқ: инсон ҳаётини изга солувчи энг муҳим омил муқаммал тарбия экани аллақачон тасдиғини топган.

Холида ФАЙЗИЕВА

ЎЗЛИККА НАЗАР

Сеvimли адабимиз, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоевнинг “Сарик девни миниб” саргузашт асари нафақат болалар, балки ёшларнинг камолга етишиши учун ҳам хизмат қилади, десак муболага бўлмайди. Бинобарин, Ҳошимжоннинг ҳаётидаги сабрсизлиги, укувсизлиги, ҳаёлпарастлиги, дангасалик ваҳидан қайсарлик қилиши, ўқимай, изланмай туриб бир ишни бошламоқчи бўлиши, натижада касбини бошқасига алмаштирмоқчи бўлгани ёдингиздадир. Нима учун сарсон-саргардон бўлиб, шундай кунларни бошидан кечиргани ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганми-сиз? Минг бор эшитгандан, бир бор кўрган афзал, деганларидек бунини бир ҳаётини мисол орқали ёритишга ҳаракат қилдик.

КАСБИМНИ

ўзгартирсаммикан?!

Ўтган йили июль ойининг бошлари, ўқини тугатиб, амалиёт билан шуғулланиб, таърибамни ошира-ётган пайтларим эди.

Жек Лондоннинг “Мартин Иден” асари бош қаҳрамони Мартиндек тахририятга олиб борган мақолаларим қайтаверганидан жаҳлим чикар, аммо иложи борича яхши ёзишга маҳкам бел боғла-ган эдим. Миямга тузук-роқ фикр келмаганидан ташқари бироз нафас ростлашни ўзимга маъқул кўрдим. Қарасам, боғда акам жавлон уриб ишляпти. У билан суҳбатлашиб, ўзимни қалитиш учун яқинлашдим. Акам уста дурадгор бўлиб, шу касбининг орқасидан эл хизматида юради. Рўзгорини шу касби орқали тебратди, кисқаси, ҳаётиндан нолийдиган жойи йўқ. Хорманг, деб хол-аҳвол сўрашдим. Акам билан суҳбат чоғида ўқини-шларим ҳақида сўз очилди. Мен амалиёт жараёнидаги қийинчилик-лардан нолидиган бўлдим, ҳатто касб танлашда хато қилмадиммикан, деган савол шу кунларда ҳаёлимдан ўтганини айтдим. Акам чуқур ҳўрсиди-да, менга юзланиб деди:

— Оиламиздаги фарзандлар орасида илм йўлини таялаган фақат сен бўлдинг. Шунинг учун ҳам шартнома асоси-да ўқинишга шароит яратиб бердик. Бутун оила қаттиқ меҳнат қилиб, қуруқ нон еб кунимиз ўтса-да, сени ўқисин дедик. Шу учун қайтиб бу гапни эшитмай, ҳаёт бир текис эмас. Ҳамма ишдаём қийинчилик бўлади. Шундай дово-лардан ошиб-ошиб, ҳаёт-да, соҳада ўз ўрининг топасан. Шошқалоқлик қилмай, сабр қил, ҳаммаси низига тушиб кетади.

Шу ойда қўлидаги тешани зарб билан тўнка-га урди ва сўзини давом эттирди: — Нима мени осонгина дурадгор бўлган, деб ўйлайсанми? Менга ҳам боришим билан ҳамма ишни қўлимга тутказиб қўйишгани йўқ. Дастлаб иш бошлаган пайтларим оддий бир миҳни қоқишга ҳам руҳсат беришмасди. Бу эса менга алам қилар-ди, бунини тасаввур қилол-майсан. Агар ўша пайтлар озгина хиссиётга берилиб, бошқа иш топаман, деб ташлаб кетганимда, хануз бир ишнинг этагидан тутмаган бўлардим, балки... Бошланғида усталарга миҳ, ёғоч олиб

бериб туриш, асбоб-ускуналарни у ёқ-бу ёққа кўтариш, элтиш каби енгил-елли юмушларни бажариб юрардим. Маош ҳам шунга яраша кам эди. Иш ҳақи тақсимланаётган-да, ҳали худо хоҳласа, мен ҳам шулар қатори катта маош оламан, деб яхши ният қилардим. Мана, ўша туришда қолиб кетмадим, ҳаракат қилдим, аста-секин ўзимга бўлган ишончини мустаҳкамлаб, усталар даражасига етиб олдим. Шуқрки, эл орасида фалончи уста деган мақомга эришдим. Ойнинг ўн беш ёғур, ўн бешини коронни, деб бежиз айтишмаган.

Бундай суҳбатдан кейин ўзимнинг дангасалик, сабрсизлик қилаётганимни англадим. Энди ғайрат ва кунт билан ишлайман, деб ўзимга ваъда бердим. Сабр ила кўп боғлиқ иш очилур, Ишда ошққан кўп тойилур, — дейди Мир Алишер Навоий бобомиз. Дарҳақиқат, тендошла-римиз орасида сабрсизлик қилиб, ўзинга ўзи зарар етказаятган ёшлар ҳам бор. Мен тушуниб етган ҳаёт ҳақиқати бошқа тендошля-рига сабоқ бўлсин, дея ушбунни ёздим...

Султонбой АЛЛОНОВ

БИЗ НЕГА ЖАҲОН ЧИҚОЛМАЙМИЗ? ЧЕМПИОНАТИГА

МЕНДА ФИКР БОР

Эллик йилдан бери тиббиёт соҳасида хизмат қилиб келаяпман, шунингдек, чорак асрдан бери профессионал футбол ичидаман. Ўзбекистон чемпионати олий лигасида иштирок этиб келаятган Бекободнинг “Металлург” клуби шифокориман. Футболимиздаги ютуқ ва камчиликларни оддий мухлис сифатида эмас, соҳанинг ичидан туриб қузатиш менга ҳам қувонч, ҳам бир қадар азоб беради...

Миллий терма жамоамизнинг навбатдаги марта жаҳон чемпионати йўлланмасидан қуруқ қолгани мухлис-ларни жуда ранжитди. Эътибор берсам, кейинги пайтларда марказий газеталарда ҳам, спортта, фут-болга оид нашрларда ва радио-телевидендеда ҳам футбол-имизнинг оғрикли нукталари ҳақида чиқишлар қилинмоқда. Фақат уларда футбол атрофи-даги, ҳамма биладиган муам-молар ёритилди. Унинг ичи-даги долзарб муаммо ва хато-ликлар негадир ёритил-мапти. Қани эди, футбол ичи-даги ҳақиқий камчиликлар, соҳагарчиликлар очиб ташлан-са, ўзимизни ўзимиз алдама-сақ, баландпарвоз гапларини йи-ғиштириб, воқеликка ҳаққоний назар ташласак. Биз ривожла-наёلمиз, деб кўкрагимизга уриб турган маҳалда бошқа-лар жаҳон чемпионатиға чи-қишингина эмас, унда юқори натижалар кўрсатишни ҳам мақсад қилиб ола интиляпти...

Футбол мухлислари нима учун Испания, Германия, Ита-лия чемпионатларини ййраб томоша қилади? Нега яқинда 33 ёшга қаршилайдиган Криш-тиану Роналду ёки 30 ёшдан ошган Лионел Мессини майдон-да 25 яшар йигитдай ҳаракат қилади, нега Жанлуижи Буф-фон салкам қирқ ёшда ҳам юқори спорт формасини йўқотмай келмоқда? Нима учун Англия премьерлигаси жа-моалари футболчилари 90 дақиқа тиним билмайди? Гап шундаки, уларда футболчилар-нинг жисмоний ҳолатлари та-лаб даражасида. Негаки, Ев-ропа клубларида тиббий хиз-мат ҳам мақбул даражада йўлга қўйилган. Бизда-чи?

Бутунги кунда Ўзбек фут-болида тиббий хизмат кўрса-тиш қандай ҳолатда, футбол-чиларнинг саломатлиги, тиббий кўриқдан ўтишлари, профилак-тик ишлари қай даражада таш-кил қилингани, шикастланган-ларга тўғри биринчи ёрдам бе-риш, доимий тиббий профи-лактик назорати сингари иш-лар олий лиганинг барча жа-моаларида ҳам тўғри йўлга қўйилмаган. Биринчи ёки ик-кинчи лига жамоалари, мак-таб-интернатлар, болалар ва ўсмирлар жамоаларидаги ахвол ҳақида-ку гапирмаса ҳам бў-лади. Кўпларида Президентимиз ва Соғлиқни сақлаш вазирли-гининг фармон ва қарорлари асосида ташкил этилган тиб-бий хизмат кўрсатиш ва даво-лаш хоналаридан фойдаланиш тўғри йўлга қўйилмаган.

режалар асосида ташкил этиш зарур. Охириги се-минар, яъни ўқув йил-ни 2013 йилда ўтказил-ган эди.

4. Мамлакатимиз фут-бол жамоаларида йил мобайнида белгиланган умумий маблагнинг ҳеч бўлмаса бир фоизини зар-рур тиббий асбоб-уску-налар, дори-дармонларга, витаминларга, давола-нишларга, профилактик ишлар ва тикланишлар-га сарфлаш мақсадга му-вофиқ бўлар эди.

Шунингдек, Республи-камизда болалар футбол-лига эътиборни кучайти-ришимиз, мусобакаларда иштирокчиларнинг ё-шини қичрайтириб кўрсатишдек иллатлар-дан воз кечшимиз, ҳар қандай сохталикларга қарши қатъий кураши-шимиз керак.

Шу ўринда муҳтарам Президентимиз кўп йи-ғилиш ва анжуманларда айтадиган сўзларини эсла-тиб ўтмоқчиман. “Камчилик ва хато-лар ҳақида менга айтинглр. Қандай қилсак, натижа ва ютуқларга эришамиз?”. Президентиимизнинг ўзи шундай қўллаб-қувватлаб турганида, нега биз жим туришимиз ке-рак?

2017 йилнинг 12 сентябрь куни Ўзбекистон футбол фе-дерациясининг ҳисобот-сайлов йиғилиши бўлиб ўтди. Барча уйдимиз Федерацияга янги сайланган раҳбарлардан. Ўйлаймики, улар ҳам ушбу таклиф ва мулоҳазаларимизни инобатга олиб, футболимиз раванакига ўз хизматларини қўшади.

Мирсабурхон ДЎСМУРОДОВ, “Металлург” футбол клуби шифокори Бекобод шаҳри

Маҳмудхўжа Бехбудийнинг ваколати

УЧМАС САҲИФАЛАР

Атоқли давлат ва жамоат арбоби, ношир ва публицист, драматург Маҳмудхўжа Бехбудийнинг 1919 йил март ойидаги, яъни Самарқанддан чиқиб кетгунча бўлган ҳаёти ва фаолияти кўпчилик мутахассис ва тарихчиларга мавҳум.

Маҳмудхўжа Бехбудий

1919—1920 йиллар матбуоти, айрим замондошлар хотира ва эсдаликларида Бехбудий нима сабабдан Самарқанддан чиқиб кетгани ҳақида аниқ маълумот учрамайди. Фақатгина Ҳожи Муъин Шукруллоевнинг Хожимурад Худойбердиевнинг "Маърифат қурбонари" пьесаси замида таъриқланган шу номли беш пардали драматизм айрим далиллар бор. Шу спектакль ҳақида махфий хизмат идорасига хабар берган "Сомнительный" лакабли агент ўз ахборотида пьесани Бехбудийнинг Европа саёҳатида чикмоқчи экани, йўлда Нуриддин Оғалиқнинг уйда тўхтагани ҳақида фикрлар борлигини хабар қилади. Бинобарин, Ҳожи Муъин Бехбудийнинг ўлимини тафтиш қилиш комиссиясининг ҳулосасидан хабардор бўлган ва устозига бағишланган мақолаларида бор ҳақиқатни ёза олган. Шу боис асли воқеани пьеса тарзида маълум қилишга интилади. Бу масалада Х.Худойбердиевнинг пьесаси қўл келган. Бехбудийнинг Европага сафарга чикмоқчи экани, Нуриддин Оғалиқнинг уйда тўхташи ҳақида маълумотлар бошқа бирон жойда учрамайди, ҳатто С.Айнинг, А.Шохмансуровда ва бошқалар мақолаида ҳам.

Энди 1919 йил март ойига қайтайлик. Айрим манбаларда Бехбудийнинг Туркистон большевиклари бошлиғи Тоболдин билан учрагани, озиқ-овқат муаммоси, шаҳарларда авж олаётган очарчиликнинг олдини олиш масаласи ҳақида суҳбатлашганини ҳақида маълумотлар учрайди. Аммо большевиклар лидери билан бўлган учрашувда Бехбудий Мухторият масаласини кўтаргани, асосий мақсадга эриша олгани, бу маълум эмас. Аммо Бехбудий яна қимлар билан учради, қандай масалаларни хал қилмоқчи бўлди — булар ҳақида маълумот йўқ. Мунаввар қори Абдурашидхонов "Хотиралар"ида М.Бехбудийнинг хорижга кетаётганини ва ташкилот мажлисида иштирок этганини, сўнг Бухорода қўлга тушиб, шериклари билан амир томонидан маҳв этилганини аниқ ёзади. Аммо Бехбудий оиласини большевиклар тажовузидан муҳофаза қилиш учун мақсадни сир сақлайди. Бинобарин, М.Бехбудий 1919 йил март бошида "Миллий иттиҳод" ташкилати йиғилишида иштирок этган.

Туркистондаги фуқаролар уруши тарихини ўрганган А.И.Зевелев, Ю.А.Поляков, А.И.Чугунов "Босмачилик: ташкили, моҳияти, инқироз" асарида бор ҳақиқатни бўяб ёзишар экан, "мусулмон делегацияси" "Францияга бориб", "Туркистоннинг большевиклар зулмидан озод қилиш" талабини қўймоқчи эдилар" деган фикрни билдирадилар. Биз муаллифларнинг тарихий ҳақиқатни нечоғлик буюнганликлари ва тарихий шахслар ҳақида бўхтоилар ёдирганлари, "мусулмон делегацияси" таркибини яширганлари устида тўхталиб ўтирмаймиз. Бинобарин, мақсад аниқ. Маҳмудхўжа Бехбудий Шарк ва Ғарб оламида ўз обрў-этиборига эга адб эди. Ана шу далил эътиборда тутилган ҳолда Парижга бориб халқаро тинчлик конференциясига мурожаат қилиш топширилган. Халқаро конференцияга Маҳмудхўжа Бехбудий, Мустафо Чўқаев, Убайдулла Хўжаев, Сайид Носир Миржалиловдан иборат ваколатли вакиллар Парижга йўл олишган. Делегация уч гуруҳга бўлинган: Бехбудий гуруҳи ва Сайид Носир Миржалилов ҳамда Убайдулла Хўжаев, Мустафо Чўқаев Тифлис шаҳрида учрашиб, у ёрдан Европага бормоқчи бўлишди.

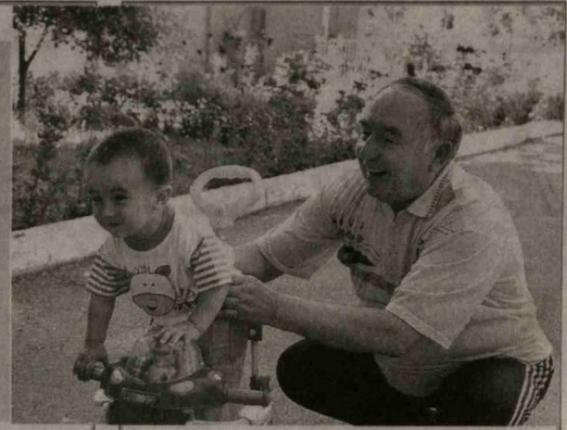
хотира китобида "Маҳмудхўжа Бехбудий, Сайид Носир афанди, Мардонқули ва дўстлари Хўқанд ҳукумати-нинг том бир ваколати ила сулҳ конференциясига кетишар экан, йўлда Қарши вилоятида Бухоро амрининг амри ила ўлдирдилар". "Булардан Сайид Носир афанди Чоржўй йўли билан Тифлисга борди" дейди.

Ахмад Ражаб Бойтурсун ва А.Зевелев, Ю.Поляков, А.Чугунов фикрлари бир нуктада кесишгани боис очик айтиш мумкинки, Маҳмудхўжа Бехбудий ва ҳамроҳлари Туркистон Мухторияти ҳукуматининг тўлиқ ваколати билан Парижга, жаҳон тинчлик сулҳи конференциясига йўл олишган. Мақсад Европа давлатларини кенгашлар ҳукумати Фарғонада олиб бораётган жазо экспедициясининг қонли ҳаракатига эътиборини тортиш, Мухториятни тиклаш масаласини конференция мажлисида қўриқиб қўриш бўлган. Афсуски, шўро жосуслари Бухоро амира қўли билан бу жараёни тўхтатган. Натигада мақсад амалга ошмаган ва шўро ҳукумати жаҳон афкор оммаси олдида ўзининг шармандалари ва қонли тажовузини яширишга эришган. Мустабид ҳоқимият ўз ниятига етмоқ учун Маҳмудхўжа Бехбудий каби диктатурага қарши тура оладиган ва фақатгина ўрта Осиёда эмас, балки номи Ғарбий Осиё ва Европада машҳур бўлган мутафаккир, сиёсий арбоб ҳамда адбни маҳв этишдан қайтмаган. Шу боис унинг номи узок муддат парда остида сақланган. Аммо, тарихда ҳеч нарса яшириб бўлмайдди. Бир кунмас-бир кун ҳар қандай тарихий сир очкор бўлади. Бу оддий тарих ҳақиқати.

Сирожиқдин АХМАД "Hurriyat" учун махсус тайёрлади.

ХОТИРОТ

Пойтахтдаги Хувайдо маҳалласи хувиллаб қолди. Шеърят оламида нималардир етишмаётгандай. Бадий таржимасини кутаётган дурдона китоблар оқими сустлашгандек... Инсоний фазилатларини, бадий-интеллектуал имкониятларини ёзилган, зарурат тақозоси билан айтилган сўз ила ифодалаб, ўзида гўзалликнинг барча кўринишларини намоён этиб келган ижодкор энди орамизда йўқ.

Эркин билан ҳамнафас дамлар

Эркин Воҳидовни, шоира айтмоқчи, "бахор келди уни сўроқлаб, ардоқлаб", у жавоб айтадими нафис мисраларини такрорлаб. Саксон йиллик вақт масофасини босиб ўтган ўша мисралар бугун муборак ёшдаги шоир қалами ила сайқал топарми?!
Ўтган асрнинг 60-йилларидаги изланишлари шoirга эмас, "шеър шайдоси"га таъриф ва тавсиф берилишини истаган бу қалам соҳиби дастлабки девонларидан бирини "Дебоба" деб атамоқчи бўлганда камини "Шабнам" ёхуд "Тонгги шабнам" (шудринг) навқирон ёшнингизга ҳам насб, деган эди. Мисраларингиз ҳам шабнамдек нафис, қўркам, мусаффо. Кейинчалик Эркиннинг ижодий сафоши Абдулла Орипов "Ёшлик дегани асли поклик экан" деб ёзган, ҳулоса қилган эди...
Бир туш кўрибман. Оқтева (Назарбек Оқтепа) гузари ёнгинасида катта боғимиз бўларди. Қовун, тарвузлар сузиб юрадиган, атрофидаги майсазор, боғни айланиб ўтадиган ариқ бўйида эрта қўқлам ўт-ўлан, айниқса, хушбўй ялпизнинг тароватини ҳозир ҳам ҳис этиб турибман. Бу файзли, кўнгилга яқин манзаранинг бир тафсилотини энди маънос бир ҳолатга тилга олам. Ўзи сарғишроқ-малла, қанотлари тарам-тарам қора белгилари бўлган қўшлар боғимизни ҳеч тарк этмасди. Мушичадан йиритқор бу беор қушни ("суб-тўрагай" дердик), "биёв-биёв" деб сайраб туриши бағри кенг боққа файз киритиб турарди. Даламдан бу қўш нима дейпти, деб сўрайверардим. Бир гал жавобини олдим.
— "Биёв-биёв..." дегани "Сўфининг тоби йўқ. Сизларни мен уйғотаман" дегани. Сўфи азонда азон айтди-да.
Лирик кайфиятдаги икки курсдош мулоқотининг айрим тафсилотларини келтирмоқнинг индаллоси шуки, ўша болакай камолот ёшига етганида туш кўрипти.
— Ўша болакай боғи етагида кетмон, белқурак, замбиллар бетартиб қалашиб ётганмиш. Бир тарафда "полвон" номини олган экскаватор, грейдер, бульдозерлар ишга шай бўлиб турганмиш. Шундай кўринишни изохлаб турган шахс "ардоқлаб келган боғнинг бузилади, кўриб қол. Вақт ганимат" деб хитоб қилипти.
Эртасига, тонгда ўша таниш манзарани қўмсаб бордим. "Салом, боғим!", "Салом, ер бағирлаб ўсган ўрик дарахтин!" — сўзларини айтиб боғ ичра юрсам, тушимда кўрган қурилиш техникаси — қарқалар, кетмонлар ётипти. Сулим боққа бостириб киришга шай бульдозерлар моторлари қиздирилиб, қуюқ қора тўтун билан хушҳавони бузаёпти... Бунга нима дейсиз?
— Менга — ўша қўркам боғнинг умрбод шайдоси бўлиб қолган одамга ким хабар етказган, тушимга киритиб оғохланган?
— Бундай сирли дамлар учраб туради. Эшитганман. Ўзимнинг бошимдан ўтганини эслолмайман. Инсоният заковати ўсиб бориб, оламшумул ихтиролар миллионларнинг мулкига айланиши ҳали кўп жумбоқларни ечиши муҳаррар, — дейди сўхбатдошим.
Унинг мулоҳазаларини кўп ўйладим. Ўша кунги мулоқот давомида бадий таржиманинг пири бўлмиш Эркин Воҳидовга мосқаллик машҳур олим, драматургининг хонадонига бўлган учрашув тафсилотларидан бир шингил гапириб бердим:
— Виктор Шкловскийни биласиз-а, Эркин?
— "Навой" сценарийсининг муаллифларидан бири-да! Ёзувчи, олим.
— Унинг хонадонига бўлдим. У гапни Навоийдан бошлади: "Биласизми, Навоий маҳбубанининг қўчасидан чиққан итти ҳам ардоқлашинг, яхши кўришинг керак дейди", жумласини тутатганимча йўқ эди, сўхбатдошим кула-кула:
— Зўр айтибди! Қойил! Мавлононинг айнан шундай мисраларини ўқимаганман, лекин севги-муҳаббатнинг шу даражадаги бадий ифодасини сезиб тураман. Аслида таржима шундай бўлиши керакдир. Сўзма-сўз таржима ҳам лаборатория хизматини ўтганини инкор қилмаган ҳолда оригиналнинг руҳини бера оладиган мисрани излаш лозимдиркин... Аслиятга тенг келадиган қимматли мисрани топшиш жараёни бироз машаққатли бўлар, лекин қизиқарили ҳам. Виктор Борисович Алишер Навоийнинг ўзига хос поэтикасидан, севгининг эҳтироси таъсирчан ифодасидан келиб чиқиб унга эквивалент, яъни руҳан унга мос келадиган сўз, ибора, ўхшатишларни излаган, топган ҳам.
Бу аснода аслият муаллифининг ҳолатига кириш ҳам зарурлигини сезаман ҳар гал. Лекин Гомер, Шекспир ҳолатига кириб, "Илиада", "Одиссея"ни, "Қирол Лир" ёки "Отелло"ни таржима қилиш осон бўлмас, деб бадий таржима санъатини янги поғонага кўтарган Эркин Воҳидовнинг фикрини бильмоқчи бўлганимда у:
— Фақат таржима жараёнида эмас, оригинал асар ёзилишида ҳам ҳолатга кирилади. Фақат муаллиф ҳолатигагина эмас, таърифилабтабтан қаҳрамонлар ҳолатига ҳам.
— Пьеса, сценарий ёзилишида-чи? Театрда, киностудияда режиссёр, актёр бор-ку. Улар ҳам матн устида ишлайди-ку!
— Сценарий ёзмаганман. "Олтин девор" пьеса-

сини ёзиб театрда топширганимда, спектакль қўйи-лишини кўрдим. Режиссёр композицияни ўзгарти-риши, у танлаган актёр талқин йўлига янглик ки-ритиши, расом воқеа солир бўладиган жойни ўзича танлаши табиий бир ҳол экан. Шу сабабдан "муал-лиф" сўзи спектаклга нисбатан ишлатилиши муно-зарали кўринди. Катта ижодий-техник гуруҳнинг бе-восита иштирокида яратилган саҳна асарининг ижодкори драматургдан ташқари театр ходимлари ҳамдир.

Мулоқот дамларида билдирилган фикрларнинг мухтасар ифодалари:
— Талабалик йиллари қайси китоб тенгдошларингиз орасида машҳур ва манзур эди?
— Эгел Войничнинг "Сўна" романи. Айниқса, Артур образи. (Миллий университет боғидаги сўхбатдан)
...
— Ақлли қалами бўлган шахс мартабага эришиш ҳақида ўйлайдими?
— Бу ҳақда ўйламаганман. Бир гал полиграфия соҳаси билан олини Адҳам Акбаров қолиб мени нашриётта директор этиб тайинлашганида, Адҳам ака-га, энди сиз шеър ёзинг, мен нашр қиламан деб қазилашганман.
— Ўтган аср 30-йиллари воқеаларига муносабатингиз?
— Бахт, озодлик ҳақидаги қўшиқлар баралла ян-граб турган, зиёлилар хибс қилинаверган. Русларда мақол бор: "Пир во время чумы" — "Бир дамда ҳам вабо, ҳам базм". (Киночилар уйидаги сўхбатдан)
...Олим, шоир Шоислом Шомухамедовнинг "Саодат исми қизларининг никоҳ туйи. Даврада турт меҳмон — Озод Шарофидинов, Эркин Воҳидов, камини — Ҳамидулла Акбаров, Моҳира Акарова. Озод Шарофидинов:
— Эркин, шухрат — зангининг ўзгинаси-да. Темирта ёпишиб олади-да, уни бамисоли кемириб, аста йўқ қилади.
Эркин Воҳидов:
— Озод ака, инсон оқликка, кўп қийинчиликлар-га чидай олади. Шон-шухрат синонга барлош бера олмайди...
Изоҳ Эркин бардош берди. Ўз маслагага ибратли ҳаётининг охиригача содиқ қолди.
Яна бир сўхбатимиздан:
— Фарзандларингиз таълим оладиган мактабга бо-риб турасизми?
— Ҳа, уйда ҳам, мактабда ҳам болаларнинг ўқиши, давоматини кузатиб бораман. Икки марта мактаб-дан ҳайратомуз ҳолатда қайтганман. Бир гал ўқитув-чидам: "Фарзандларингиз қондалик дафтари беш ба-ҳога тўла. Ҳақиқатан шундай билимдонми? — деб сўрадим... Бир неча ой ўтиб яна мактабга боришга тўри келди. Сабаби қондалик дафтарида беш, тўрт баҳолар умуман кўринмай қолди.
— Кўп ашуларнинг қуйи ҳам, сўзи ҳам талаб даражасида эмас. Уларни эшитиш сизга эриш туюлмайди?
— Шеър шайдоси эдим. Шоир деб тан олишди. Шоир шоир ҳақида мунозарали гапни айтиши одоб-дан бўлмас...
...
Олти-етти йил муқаддам бўлса керак, биродар-лар: "Халқ сўзи"ни ўқидингизми, Эркин Воҳидов катта мақолаида сиз ҳақингизда ҳам ёзипти, деб қўлишди. Топдим ўша газетани. Икки қайта ўқидим. Шоир тил ҳақида ҳар гапгадек ақлли, илқ сўзлар-ни ёзипти, каминани ҳам қаламга олипти. У билан учрашганимизда мендан олдин гал очди:
— Ўқидингизми газетани? Бор гапни эдим, тўқи-мадим.
— Кўпчилик гапиряпти кўтарган масаланинг бўй-ча. Бизнинг уйда ҳам байрам бўлди. Овоз чиқариб ўқидик, — миннатдорлигимни шундай изҳор қил-дим.
Кенжа ўғлим Умиджондан никоҳга тайёргарлик кўраётганимизда сўраган эдим: "Туйни ким очили-ни истар эдинг?" У дарҳол жавоб берди: "Қани эди, вақтлари бўлса, Эркин ака Воҳидов тўйимизга келсалар, биринчи сўзни айтсалар". Темир оти ми-ниб, жиловини маҳкам ушлаб Хувайдо маҳалласига бордим. Тўйга биринчлар қатори айтдим... Рафи-қангиз билан келиб ширин сўзларни айтдингиз. Оқ-фотиҳдан миннатдор ёш оила ҳозир икки фарзан-дик бўлди.
Эркин ўзи, ижоди ҳақида деярли сўзламас, ўза-лар мақтов сўзларини айтганларида хижолат бўлар-ди. Шу боис ўзимни ўринли мадҳдан ушлаб, чеклаб турардим.
...
Эркин Воҳидовнинг бу каби мулоҳазалари кон-цептуал аҳамиятга эга бўлиб, улар тадқиқотлар-нинг методологик йўналишини кўрсатиб беради. Бизга қолса, "Эркин Воҳидов мутолааси" мавзу-сида икки кун давом этадиган анжуман ташкил этиб, бу ноёб истеълод соҳиби, чин инсон ҳаёти, ижодининг барча соҳаларини қамраб олган ҳолда илмий маърузалар ташкил этиб турилиши керак. Эркин Воҳидов ижоди очилмаган қўриқ, тубеиз уммон. Улар ўз тадқиқотчиларини кутмоқда.

Ҳамидулла АКБАРОВ

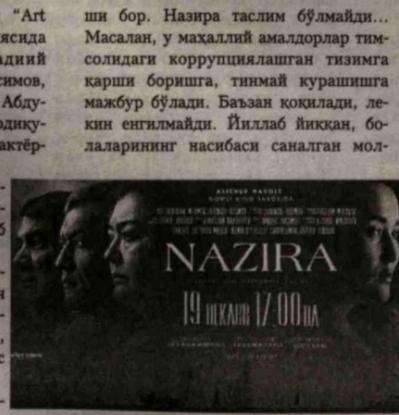
ИРОДАДАН ЯРАЛГАН ЖОН

"НАЗИРА" ФИЛЬМИНИ КҮРИБ...

ТААССУРОТ

Бетакрор фильмлари билан халқ қалбидан жой олган таниқли кинорежиссёр Жаҳонгир Қосимов янги йил арафасида мухлисларини яна бир марта хушнуд этди. Ижодкорнинг янги — "Назира" фильми томошабинлар ҳукмига ҳавола қилинди.

Реал воқеалар асосида, "Art Creator" МЧЖ студиясида тасвирга олинган бадий фильмда Пўлат Саидқосимов, Тоҳир Саидов, Шодия Абдуқодирова, Муяссар Бердиқулова, Акбархўжа Расулов каби актёрлар роль ижро этган.

Фильмнинг асосий роъяс инсонни ҳаётида учрайдиган қийинчиликларни мардонавор енгиб ўтишга қорлашдан иборат.

Картинада ҳар қандамда ҳаётнинг шафқатсиз синовларига дуч келиб, уларни енгиб ўтишга ҳаракат қилувчи аёлнинг машаққатли, шу билан бирга ибратли ҳаёти акс эттирилган.

Барча қизлар каби қўқси ширин орзу-хавасларга тўла, олди-га ўқийман, илм оламани деган мақсад қўйган Назиранинг умидлари саробга айланади. Бирин-кетин келган мусибат учма-мунча одамни ҳам дарёсига фарк этиши, оқибатда ҳаётдан совитиши ҳеч гап эмас. Бироқ Аллоҳ суйган банддаларига ирода ато этар экан. Назира ана шундай матонатли, собира, йомонли аёлларнинг тисоли ўларок, томошабин меҳрини қозонади. У бошга тушган қўргуликликларга қарши иродасини, йимонини қалқон қилади. Ҳар не ташвишларни орда қолдириб, олға интилади. Ўзи истаган бахтга ети-шиш учун ҳаракат қилади. Шахсий бизнесини йўлга қўяди. Лекин ҳаёт уни яна янги-янги синовларга дучор қила-ди, у бизнесини сақлаб қолиш учун йиллаб судма-суд юради. Бу каби югур-югурлар фильни ҳам холдан той-диршиш мумкин. Лекин инсон фил-эмас, унинг ақли, тафакқури, бардо-

ган синчков томошабин бирор ўринда буринини жийирмайди, "э, манави жойи сунъий (сохта) чиккибди" демайди. Ахир, бугун шундай ясама қаҳрамон-лар, улар акс этган сохта фильмлар камми?.. Назира эса қандай ҳолатга тушмасин, қандай мусибатларини боши-дан кечирмасин, мунис ва мўътабар аёл-лигича қолади. Унинг ҳар бир хатти-ҳаракати, сўзларига ўзбек онаси кифе-сини кўриб, ҳис қилиб турсиз.

— Бу менин кино оламида яратган илк мураккаб тақдирли аёл образим, — дейди фильмда бош ролни ижро эт-ган актриса Муяссар Бердиқулова. — Сценарий билан танишиш асосида, ав-вало мен уни яхши кўриб қолдим. Бу эса роль ижро этиш жараёнида менга қўл келди. Имкониятнинг борича қаҳрамонининг харак-терини очиб беришга ҳаракат қилдим. Инсон ҳаётида кўп тўқисқиларга учраши табиий. Эришган муваффақиятларида эса, фақат ва фақат халол меҳ-нат ва чеқсан заҳматлари ётиши фильм қаҳрамонини мисолида акс этган. Шу ўринда Абдулла Қаҳҳорнинг "Тақдирини ўз

қўлга олган одамларнинг келажиги, албатта, ёркин бўлади. Хали бу няматга эришмаганларнинг йўлини кураш ёрилади" деган хикоятли сўзларини кел-тиришни жоиз деб биламан.

— Томошабин кўнглини овлайман деб саёз фильм олишини ўзимга эп кўрмайман, — дейди фильм режис-сёри Жаҳонгир Қосимов. — Олади-ган фильмлариди, албатта томоша-биннинг манфаатини ва унинг тарбия-сини ўйлаб иш тутишга ҳаракат қила-ман. Инсон кино кўриб ўз турмуш тарзини ўзгартиришга ҳаракат қили-шига ишонаман. Шунинг учун фильм-ларининг савиясига алоҳида эъти-бор бераман.

"Назира" фильми халқимизга ман-зур бўлиб, йиллар давомида экран-ларни тарк этмаслигига ишонамиз.

Наргиза БОБОМУРОВА, "Hurriyat" муҳбири

Чабандозлик қонимизда бор

Халқимиз азалдан отга ўзгача меҳр билан қараган. Уни йигитнинг йўлдоши, қаноти дея таърифлаган. Зеро, Ўрта Осиё халқлари кечмишига назар ташласак, доимий хавф-хатар, жангу жадаллар ичида кечган ҳаётлари давомида от инсонларнинг доимий ҳамроҳи бўлганини кўрамиз. Асрлар оша етиб келган дostonларда Алпомишнинг Бойчибори, Равшанхоннинг Жийронкушию Гиркўларнинг таърифи алоҳида келтириб ўтилган. Отнинг инсонга дўстлиги, садоқати улдулган. Чавандозлар эл орасида ҳурматда бўлган. Тарихий манбаларда милотдан аввалги VII-IV асрларда Ўрта Осиё суворийлари урушларда кўшиннинг асосий кучи саналгани, шунингдек, милотдан аввалги III ва милотди II асрларда ҳозирги Фарғона воҳаси ҳудудидаги Довон давлатида йилчилик Хитой ҳукмдорларини ниҳоятда қизиқтиргани айтилади. Хитой тарихчилари Довон давлати ҳақида ёзганда, у ерда яшовчи аҳолининг от чоптириб, ўк отишга моҳирлигини қайд этишган.

Хамад бин Абдурахмон ал-Аттия ҳам пойтахтимизга ташрифи чоғида эътироф этди, — дейди "Марказий ипподром" АЖ раиси ўринбосари Элдор Анорбоев. — Ушбу таърифнинг натижаси ўлароқ, мамлакатимизда 2018 йилда Осиё от спорти федерациясининг Бош асамблеяси йиғилиши ўтказилиши келиши олинди.

Кувонарли ютуқлардан яна бири Халқаро от спорти федерацияси билан музокаралардан сўнг 2018 йилда Сиртки жаҳон кубоги — "Челленджер" мусобақаларининг финал босқичи юртимизда ўтказилгани бўлди.

От спортининг бир қанча жумладан, тўсиқлардан от сакратиш, от йўрттириш каби турлари бўйича 2017 йилнинг 16 — 19 октябрь кунлари чавандозлар, ҳакамлар ва мураббийлар малакасини ошириш мақсадида Евроиттифокдан тўрт ва беш юлдузли мутахассислар таклиф этилди. Халқаро от спорти федерацияси гранти асосида Зангиота туманидаги "Бабос" ва Қирбай туманидаги "Универсал жаминг" от спорти клубларида чет эллик мутахассислар иштирокида семинар-тренинглар уюштирилди. Ушбу ўқув-амалий машғулотларда мутахассисларимиз халқаро тоифадаги ҳакам сертификатини қўлга киритди.

Шунингдек, Э.Анорбоев спортчиларимиз қўлга киритган ғалабалар ҳақида тўхтади. 2017 йилнинг 16 — 26 ноябрь кунлари Катарнинг Доха ва Саудия Арабистонининг Ар-Риёд шаҳарларида бўлиб ўтган халқаро мусобақаларда бутун дунёдан йирилган тажрибали чавандозлар каторида терма жамоамиз аъзолари ҳам иштирок этди. Тўсиқлардан от сакратиш йўналишида Аъзам Толиббоев, Саидамирхон Турғунбоев, Оқил Собиржоновлар турли бандликлар бўйича биринчи, иккинчи ва учинчи ўринларни эгаллади.

1 — 3 декабрь кунлари тўсиқлардан от сакратиш бўйича Хонгконгда болалар ва ўсмирлар ўрталида ўтказилган иккинчи Осиё чемпионатида ёш чавандоз Саидамирхон Турғунбоев қумуш медал соҳиби бўлди.

Жаҳон кубоги мусобақаларининг Марказий Осиё лигасида қатнашиб, Олтин лиганинг Гран при совринини қўлга киритган тажрибали ча-

вандоз Нуржон Туёқбоев 2018 йилда Германияда бўлиб ўтадиган асосий баҳсларга йўлланма олди.

Таъкидлаш ўринли, бугунги кунда ёш чавандозларни тарбиялаш ва шакллантиришга алоҳида эътибор қаратиляпти. Чунончи, "Аргумокшер" от спорти клуби очилди. Спортчилар ўз имкониятларини синая кўриши учун чемпионатлар ташкил этилди.

От спортида инсон ва от биргаликда ҳаракат қилади, биргаликда муваффақиятга эришиб, биргаликда мағлуб бўлади. Тоғай Муроднинг "От кишага оқшом" асарида кизик ҳолат бор. Зиёдулла чавандоз кўпқарига тушганда улукни ололмаса ҳам отини бир қақирим-гача югуртириб келади. Сабаб "Тарлон шашти қайтмасин, руҳи тушмасин".

Демак, от спортида ғалабага эришиш учун ҳам чавандознинг, ҳам отнинг руҳий ва жисмоний жиҳатдан тайёр бўлиши керак.

— Ўтган давр мобайнида юртимизда йилчиликка бўлган эътибор бироз сусайган ва натижада маҳаллий зотдор отлар сони камайиши кузатилган эди, — дейди кишлоқ хўжалиги фанлари номзоди Иноят Ҳафизов. — Маҳаллий Қорабайир зоти юрагининг бақуватлиги, тўёқларининг чидамлилиги жиҳатидан бошқа отлардан ажралиб туради. Бу зотни қўпайтириш, зотини яхшилаш учун амалий ишлар қилиняпти. Муаммони бартараф этиш мақсадида Қапқадарё вилоятида "Шўртан газ-кимё мажмуаси" МЧЖ қопида қорабайир зотли отларни етиштиришга ихтисослаштирилган "Қорабайир от заводи" унитар корхонаси барпо этилди. Келгусида зотли отларни қўпайтириш ва от спортига моллаштириш мақсадида худудларда мавжуд Қорабайир зотли отларни танлаб олиш ишларини бошлаб юборганмиз.

Юртимизда уч минг йиллик тарихга эга бўлган от спорти "Қўпқарин", "оломон пойга", "киз қувди" кабилар миллий ўйинлар сифатида ханузгача аҳамиятини йўқотган эмас. Чавандозлик қон-қонига синган халқнинг келгусида ҳам ўз маҳоратини дунёга намойиш этиши шубҳасиз.

Аъзамжон АБУЛҲАЙЗОВ, ЎзДЖТУ талабаси

▶ ЕТТИ ОЛАМ МЎЖИЗАЛАРИ

Самога термулгучиларнинг аксарига коинотнинг қайсидир бир галактикасида (яқинда олимлар янги олти галактика топилгани ҳақида эълон қилишди) ёки бизга номаълум бир сайёрада "биз каби инсонлар яшаса-я?!", деган ўй ўтса керак. Йиллар давомида қўлоқларга афсонадек эшитилувчи учар жисмлар, "келгинди"лар ҳақидаги миш-мишларга ҳам ишонгимиз келади баъзида: "балки чиндан улар бордир...", "улар ҳам биз — ерликлар каби "жонли" сайёрани излашаётгандир...". Бу каби ўй-хаёллар, тахмину гумонлар олимларни ҳам тинч қўймади. Илм-фан ривожлангани сари уларнинг космосни тадқиқ этишга бўлган қизиқишлари ҳам тобора ортди. Биргина олимлар эмас, бошқа соҳа вақиллари ҳам ўзга сайёрада яшаб кўришга иштиёқманд бўлиб қолди. Ҳатто, Қизил сайёрага олиб кетувчи само кемасига йўл

чипталари олдиндан сотиб олинди. Бироқ инсониятнинг у ерда яшай олиш-олмаслиги ҳануз маълум. Ана шу маълумликка оидинлик қилиш мақсадида АҚШ космик агентлиги НАСА оғирлиги 899 килограмм, узунлиги 3 метр, ўзга сайёрада соатига 144 метр тезлик билан ҳаракатлана олувчи "Curiosity" марсаходини 2012 йилда Марс сайёрасига жўнатди. Аппарат Қизил сайёрадан кўнган кейин 16 километр масофани босиб ўтди ва Шарп тоғи ёнбағри бўйлаб 165 метр бандликка кўтарилди. У сайёрадаги қадимий дарё изларини ва Марс тупроғининг минерал таркибини аниқлашга, тарихда биринчи марта Марс сиртини бургилаб, қаттиқ жинслар намуналарини олишга муваффақ бўлди. Куйида сайёра сирларини бир-бир "фош этаётган" "Curiosity"дан янги хабарларни сизга илينيш ниятидамыз.

Коинотда ёлғиз эмасмиз...

СУРАТЛАРДАН АНИҚЛАНГАН ТАСВИРЛАР

Маълумки, марсаход сайёрага кўнгандан бери узлуқсиз Марс сатҳидан олинган турли суратларни Ерда жўнатмоқда. Ушбу расмлар эса доим НАСА сайтыда бериб борилади ва ҳар кун миғлаб уфо-

сига мансуб хамелеонга ўхшаш жонзот шакли, яна бирда эса Марс осмонда тўсатдан пайдо бўлган ёруғ жисм тасвири. Албатта, буларнинг бари олимларнинг қизиқиши ва ҳайратига сабаб бўлмоқда. Юқоридагилардан ҳулоаса қилиб шунини айтиш мумкинки, Қизил сайёрада чиндан ҳам бир пайлар шахарлар бўлган, бизга ўхшаш инсонлар яшаган. Тахминларнинг рад этиб бўлмас исботини вақт ва ўрганишлар натижаси кўрсатади, албатта.

СИР ТУТИЛАЁТГАН ҲАҚИҚАТЛАР

Кўпчиликнинг фикрича, аслида Қизил сайёрага нима бўлгани ва у ерда яна қандай ноёб топилма-лар топилганини тўлиқ биймаймиз. Исмини сир тутишни истаган НАСА собиқ ходимининг айтишича, у ўтган иш фаолияти давомида ташкилотнинг махфийлик остида иш юритиши ҳамда ўрганилаётган сайёра билан боғлиқ баъзи маълумот ва аниқликлар одамлардан сир тутилишининг гувоҳи бўлган. Ходимнинг сўзларига кўра, сўнгги пайларда Марснинг тадқиқ этиш жараёнида узоқ ўтмишда сайёрада ҳаёт бўлгани ва инсонларни қизиқтиратган: айрим саволларга жавоб бера оладиган муҳим кашфиётлар тўплами бўлса-

лог, конспиролог ва виртуал археологлар назаридан ўтади, диққат билан ўрганилади ҳам. Ана шундай тадқиқотчилардан бири Скотт Воринг яқинда "Curiosity" юборган суратлар орасида Марс тамаддуни даврида бунёд этилган бинодан қолган зина қолдиқлари тасвири борлигини пайқайди. Машҳур виртуал археологнинг ишончи билан айтишича, чиндан сайёрада бир пайлар гуллаб-яшнаган, ҳаёт бўлган. Сузининг исботи сифатида эса айрим индий болаларининг ўтган ҳаётда марсликлар териси каби танада яшаганликларини эслашларини келтириб ўтади. Шу биргина фактнинг ўзи ҳам қачонлардир Қизил сайёрада юксак тамаддун бўлганидан далolat беради. Скотнинг айтишича, НАСА ходимлари бу ҳақиқатни яширишга уринишлари аниқ. Улар ҳатто, зина қолдиғи тасвири олдидигина тош дея баҳолашлари ҳам мумкин.

Шунга ўхшаш суратларнинг яна бирдан жумбоқли одамсимон шакл тасвири ҳам аниқланди. Суратни изоҳлаган муаллифларнинг айтишича, мазкур жонзотнинг танаши ва боши қора рангда. Мутахассисларнинг фикрича, мазкур мавжудот сайёрадаги глобал офатдан сўнг еростида "яшириниб қолган" бўлиши мумкин. Оралдан вақт ўтиши билан яна Марс сатҳига чиқиб қолган ва марсаход камералари объективига тушган. Айтиш жоизки, Қизил сайёра сатҳи остида кўпгина шахарлари ва юқоридagi каби қора рангли одамсимон мавжудотлар қолдиқлари бўлиши мумкин.

Баъзи суратлардаги қўзилмас тасвирлар олимлар томонидан яхшилаб ўрганилганда, янги-янгидан топилган кашф этилмоқда. Жумладан, суратларнинг бирида тошга айланган улкан динозавр суяги топилган бўлса, бошқа бирида ердаги судралувчилар оила-

ҳақида на Деникен ва на НАСА олимлари тўла жавоб бердилар. Эслатиб ўтамиз, 2015 йилнинг ёз ва кузида Марсдан юборилган бир неча суратларда пирамида ва яхши сақланган Сфинкс боши тасвири аниқлангани ҳақидаги хабарлар хориж ОАВда эълон қилинган эди.

"МАРС — 2020" МАРСОХОДИ ЯРАТИЛМОҚДА

НАСА инженерлари бешинчи марсаход — "Марс — 2020" марсоходи қурилиши устида бош қотиришмоқда. Унинг асосий вазифаси Қизил сайёрада бўлиши мумкин ҳаёт изларини йиғишдан иборатдир. Мазкур марсаходни сайёрага жўнатишдан мақсад фан ва инсоният учун муҳим жумбоқ — Ердан ташқарида ҳаёт бор-йўқлигини аниқлашдан иборат. "Марс — 2020" миссияси илмий раҳбари Кен Фарлингнинг сўзларига кўра, навбатдаги тадқиқот "Оламда биз ёлғиз ё ёлғиз бўлмаганлигимиз"ни аниқлашга кўмак беради. "Curiosity" марсоходи Қизил сайёрадаги Гейл кратери атрофида қуриган кўл изларини аниқлашдан сўнг НАСА 2020 йилда у ерга юбориладиган яна бир ровер ясашни ният қилган эди. Айтиш керакки, мазкур марсаход олдидинининг издоши бўлибгина қолмай, ундан фарқли янгигина қурилмалар билан ҳам таъминланади. Янги марсаход сайёрада

чиндан олдин ҳаёт бўлгани, бугун ҳам у ерда яшашининг имкони бор-йўқлигини аниқлаш учун ишни сув изларини қидиришдан бошлайди. Ташқи сиёсий муаммолар сабабли янги марсаход "Curiosity" ва "Mars-Odyssey" зонди каби "NORD" номли рус сув детектори билан жиҳозланмайдми. Бироқ унда Марсдаги овозларни эшитиш учун микрофон ўрнатилди. НАСА муҳандиси Фарлейнинг айтишича, янги марсаходни қуриш ишлари бошлаб юборилган, 85 фоизга яқин таркибий қисмлар аввалтисидек жиҳозланган. Қурилиш давомида 7 та янги илмий қурилма, жумладан, сайёра сатҳи бургилашдан ундан қисм олиш ва ҳаёт излари топилганда топилмаларни сақлаб олиб қўйиш мумкин бўлган асосий "жавон" қўшилди. Бундан ташқари, "Марс — 2020" сайёра тупроғини ўрганиш учун рентген спектрометрлар ва ультрафиолта нурлари, янги камералар тўплами ва тўба қўққан сув қатламлари, музларни топиш учун радар билан таъминланади.

Гузэл МАЛИКОВА тайёрлади.

▶ ЯНГИ РУКН: КҲН НАФАСИ ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАРДА facebook

ЯНГИ ЙИЛ ДАФТАРИ
Мен ҳар йили 1 январдан янги кундалиқ дафтар тутаман. Ундан олатда йилнинг энг ҳаяжонли воқеалари ўрин олади. У менга йилдан-йилга омади бўлиб кетаётганини, йилдан-йилга муҳаббат, завқ ва қўвончга бўлиб бораётганини кўрсатапти. Бу йилги дафтарим ҳар қачонгидан-да қалин ва шукронага тўла бўлипти. Аллоҳга шукрлар бўлсин...

Муваффақиятларимдан энг каттаси — бу йил жуда кўп яхши инсонларни топдим, кашф қилдим, улар билан дўстлашдим. Улар мени фикрлашга ундайдиган, айримлари санъатга, баъзилари ижодга шайдо қилган дилбар инсонлар.

Фэйсбук. П.О. исми фойдаланувчи. 2017 йил 31 декабрь, 22.05.

"АГАР "СЕВГИ ИЗТИРОБИ" (СЕРИАЛИ) ҚАҲРАМОНЛАРИ ЎЗБЕК БЎЛИШГАНДА...

1. Камол билан Амир шартта мушлагайиб орани очиб қилиб олишган, яна қайтиб дўст бўлишга ҳам улгуриш-

ган бўларди (уларнинг оғзида *даханаки демоқчи*. — Таҳририят) уришсини зериктириб юборди, қачон бир соларкан, деб ўйлаганим-ўйлаган).

2. Камол аллақачон Асуга уйланиб, Ҳаққибейнинг ҳақиқа эгаллик қилиб оларди.

3. Амир Ниҳонни ўлдирарди, ўзи қамалиб кетарди.

4. Ниҳоннинг отаси хотинини, Вилдан хоним Зайнабни "давно" ҳайлаворган бўларди.

5. (Сернал қаҳрамонлари) бирор марта бўлса ҳам ширкатда иш, уйда овқат қилган бўларди.

Серналсевар А.З. (Давом этишувчилар бўлса, бажонидил...).

Телеграм. 2017 йил 16 декабрь. 14.51.

"Шакарханда":
"СЕНГА ОШИҚМАН" СЕРИАЛИ ВОҚЕАЛАРИ БОШҚА ЮРТДА ЮЗ БЕРГАНИДА...

1. Серналда кетма-кет содир этилаётган жиноятларнинг ҳеч бўлмаса тенг ярни фош этилиб, айбдорлар узоқ муддатли қамок жаозасига ҳукм этилган бўларди. Бу

серналда жиноятчи бир ҳовлига кириб, бош қаҳрамон (Ранвирнинг) олдинга келиб тўпқона билан отиб кетса ҳам жазодан қутулиб қоравери. (Тагин Ранвир миллионер эмиш, ҳовлисини қўриқлайдиган қоровуллари ҳам бор).

2. Ранвир хотини Ишанининг уй-жойисиз қолган қариндошларини қўриқиб келиб, фўз уйига жойлаштиради. У ўзбек бўлганида ҳеч қачон бундай қилиб ўтирмасди. Шаҳардан шартта ихкитами-учта тўрт хонаги "банковский дом"лардан олиб, уруғ-аймоғи билан унга жойлаштириб қўярди.

3. Ишанининг ихкити тақасалтанг укаси сернал бошлангандан бери бир ишга қўл урмайди. Агар Ранвир ўзбек бўлганида шу ихковига енгилроқ бўлса ҳам бирор иш топиб беради.

4. Ишанининг бувииси билан қайнонаси (ҳуда хола-лар) ўртасидаги даханаки жанг жонга тегиб кетди. Шу сернали бироз ўзбек режиссёри олганида, жанжал бунчалик узоққа чўзилмасди. У ё икки ёшининг росмана ажрашиб кетиши, ё қудаларнинг ярашиб, одамга ўхшаб яшаши билан тугалланари.

5. Сернал бошлангандан бери ҳар уч кунда икки марта бирор байрам нишонланади. Қаҳрамонлар ҳеч иш қилмайди. Нарй борса, "Менинг бўғун чет эллик иш-жозларим билан учрашувим бор" деб қўйишади. Лекин ҳали экранда бирорта "чет эллик ҳамкор"ни кўрганмиз йўқ...

Серналсевар Э.М. (давом этишувчилар бўлса, марҳамат...)

САЛ ОШИРИБ ЮБОРМАЙМИЗМИ?
"Ўзбекистон" телеканалда "Муносабат" кўрсатуви бўлапти. Бошловчининг бир гапига ҳайрон қолдим: "Сингапурда ёшлар кунига 20 соат китоб ўқир экан...". 20 соат?!?! 24 соатлик сутканинг 20 соатида китоб ўқиса, бола қачон ва қанча вақт ухлайди, қачон овқатланади, бошқа машғулотларга қардан вақт топади?!

Телеграм. 2017 йил 18 декабрь, 19.52. @hamidoga исми фойдаланувчи.

Тармоқларни Э нуқта Н кузатиб борди.

HURRIYAT Бош муҳаррир **Ўқтам МИРЗАЕВОВ**

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080—рақам билан рўйхатга олинган. Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Баҳоиси келишишган нархда Адади: 3210 Буюртма — V-835 1 2 3 4 5

Таҳририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларга қайтарилмайди.

Телефон: (0-371) 244-32-68, 244-32-88
Тел-факс: (0-371) 244-32-80
Реклама ва маркетинг бўлими: (0-371) 244-32-91
Топшириш вақти — 20⁰⁰ Топширилди — 18⁰⁰

Манзилнома: 100129, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.
Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz, gazhurriyat@mail.ru

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва дизайнер Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Бобур Муҳаммадиев
"O'zbekiston" НМИУ босямаховасида чоп этилди.
Босмаҳона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30—уй.